

2. Frumvarp

til laga um kosningar til Alþingis.

(Lagt fyrir aukabing 1933).

I. KAFLI

Kosningarréttur og kjörgengi.

1. gr.

Kosningarrétt við kosningar til Alþingis eiga allir, karlar og konur, sem:

1. eru 21 árs eða eldri, þegar kosning fer fram,
2. eiga ríkisborgararétt hér á landi,
3. hafa verið búsettir hér á landi síðustu 5 árin áður en kosning fer fram,
4. hafa óflekkað mannorð og
5. eru fjárráðir.

2. gr.

Enginn telst hafa óflekkað mannorð, sem er sekur eftir dómi um verk, sem er svivirðilegt að almenningsáliti, nema hann hafi fengið uppreist æru sinnar.

3. gr.

Gift kona telst fjárráð þótt hún eigi óskilið fjárlag með manni sínum. Maður telst fjárráður þó að bú hans sé undir gjaldþrotaskiptum.

4. gr.

Kjörgengur við kosningar til Alþingis er hver sá, karl eða kona, sem kosningarrétt á samkv. 1. gr., nema þeir dómendur, sem ekki hafa umboðsstörf á hendi.

II. KAFLI

Kjördæmi.

5. gr.

Kjösendur neyta kosningarréttar sins í sérstökum kjördæmum eftir þeim reglum og með þeim skilyrðum, er lög þessi setja, og er landinu skipt í kjördæmi sem hér segir:

- A. Kjördæmi, þar sem kosinn er einn þingmaður í hverju, óhlutbundnum kosningum, (einmenningskjördæmi):
1. Borgarfjarðarsýsla.
 2. Mýrasýsla.
 3. Snæfellsness- og Hnappadalssýsla.

4. Dalasýsla.
 5. Barðastrandarsýsla.
 6. Vestur-Ísafjarðarsýsla.
 7. Ísafjarðarkaupstaður.
 8. Norður-Ísafjarðarsýsla.
 9. Strandasýsla.
 10. Vestur-Húnavatnssýsla.
 11. Austur-Húnavatnssýsla.
 12. Akureyrarkaupstaður.
 13. Suður-Pingeyjarsýsla.
 14. Norður-Pingeyjarsýsla.
 15. Seyðisfjarðarkaupstaður.
 16. Austur-Skaftafellssýsla.
 17. Vestur-Skaftafellssýsla.
 18. Vestmannaeyjakaupstaður.
 19. Hafnarfjarðarkaupstaður.
 20. Gullbringu- og Kjósarsýsla.
- B. Kjördæmi, þar sem kosnir eru tveir þingmenn í hverju, óhlutbundnum kosningum, (tvímenningskjördæmi):
1. Skagafjarðarsýsla.
 2. Eyjafjarðarsýsla ásamt Siglufjarðarkaupstað.
 3. Norður-Múlasýsla.
 4. Suður-Múlasýsla ásamt Neskaupstað.
 5. Rangárvallasýsla.
 6. Árnessýsla.
- C. Reykjavíkurkaupstaður er sérstakt kjördæmi, þar sem kosnir eru 6 þingmenn, hlutbundnum kosningum, og jafnmargir til vara.

III. KAFLI

Kjördeildir.

6. gr.

Hverju kjördæmi skal skipt í kjördeildir og er hver hreppur eða kaupstaður ein kjördeild, nema honum hafi verið skipt í fleiri kjördeildir.

Heimilt er bæjarstjórn og hreppsnefnd með samþykki yfirkjörstjórnar, að skipta kaupstað eða hreppi í kjördeildir. Hreppum má þò ekki skipta í fleiri kjördeildir en fjórar.

Í hreppum, þar sem kjördeildir eru færri en fjórar, eiga 20 kjósendur, sem búsettir eru innan sama hreppshluta, rétt á, enda sé hann afskekktur og eigi erfitt um kjörsókn, að sá hluti hrepps verði gerður að sérstakri kjördeild, ef þeir krefjast þess áður en kjörskrá hefir verið lögð fram.

Kjördeildir skal að jafnaði kenna við kjörstaði í sveitum en tölusetja þær til aðgreiningar í kaupstöðum.

IV. KAFLI

Kjörstjórnir og kjörstjórar utan kjörfunda.

7. gr.

Kjörstjórnir við alþingiskosningar skulu vera þrennar:

1. Landkjörstjórn.
2. Yfirkjörstjórnir.
3. Undirkjörstjórnir.

8. gr.

Sameinað Alþingi kýs, eftir hverjar almennar alþingiskosningar, fimm manna landkjörstjórn hlutbundnum kosningum og jafnmarga til vara. Landkjörstjórn velur sér sjálf oddvita og skiptir að öðru leyti með sér verkum.

9. gr.

Í hverju kjördæmi er yfirkjörstjórn og skipa hana 3 menn.

Þar sem sýslumaður eða bæjarfógeti (lögmaður) er heimilisfastur í kjördæmi skal hann vera oddviti yfirkjörstjórnar. Að öðrum kosti skipar ráðherra oddvita, er sé kjósandi í kjördæminu og annan til vara. Þessi regla gildir einnig um Eyjafjarðarsýslu. Í Suður-Múlasýslu er sýslumaður oddviti yfirkjörstjórnar.

Hina yfirkjörstjórana og tvo til vara kjósa sýslunefndir, en bæjarstjórnir þar sem kaupstaður er sérstakt kjördæmi, til eins árs í senn. Hlutfallskosningu skal við hafa ef sýslunefndarmaður eða bæjarfulltrúi krefst þess.

10. gr.

Í hverri kjördeild hrepps eða kaupstaðar skal vera undirkjörstjórn, skipuð 3 mönnum, er hreppsnefnd eða hæjarstjórn, sem í hlut á, kýs til eins árs úr hópi kjósenda hreppsins eða kaupstaðarins og jafnmarga til vara. Hlutfallskosningu skal viðhafa, ef hreppsnefndarmaður eða bæjarfulltrúi krefst þess. Hreppstjóri skal þó jafnan vera formaður kjörstjórnar þess hrepps eða kjördeildar, sem hann er búsettur í. Annars velur kjörstjórn sér oddvita og skiptir að öðru leyti með sér verkum.

11. gr.

Sá, sem á sæti í landkjörstjórn, yfirkjörstjórn eða undirkjörstjórn, skal víkja sæti ef hann er í kjöri til Alþingis, oddviti yfirkjörstjórnar þó ekki fyrir en opna skal atkvæðakassana.

12. gr.

Varamenn taka sæti í landkjörstjórn, yfirkjörstjórn og undirkjörstjórn í forföllum aðalmanna eftir venjulegum reglum þegar hlutfallskosningar eru viðhafðar, en annars eftir þeirri röð, sem þeir eru kosnir. Ef einhver kjörstjórn verður ekki á þenna hátt fullskipuð kveður hún sjálf til þann eða þá, sem þarf til þess að talan sé fyllt.

Það er borgaraleg skylda að taka við kosningu í kjörstjórn.

13. gr.

Kjörstjórar við atkvæðagreiðslu utan kjörfunda samkv. lögum þessum eru sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður), fulltrúar þeirra, hreppstjórar og skipstjórar á íslenskum skipum.

V. KAFLI

Kjörskrár.

14. gr.

Kjörskrár til alþingiskosninga semja bæjarstjórnir í kaupstöðum en hreppsnefndir í hreppum. Sérstaka kjörskrá skal semja fyrir hverja kjördeild. Kjörskrá skal samin í febrúarmánuði ár hvert og gildir frá 1. júlí það ár til 30. júní næsta ár á eftir.

15. gr.

Á kjörskrá skal taka:

1. þá, sem fullnægja öllum skilyrðum 1. gr. þessara laga og eru, þegar kjörskrá er samin, heimilisfastir í þeirri kjördeild, sem kjörskráin nær til,
2. þá, sem skortir það eitt á að fullnægja skilyrðum 1. töluliðs þessarar gr., að þeir hafa ekki fyllt 21 árs aldur eða 5 ára búsetu í landinu, ef þeir ná að fullnægja þeim skilyrðum áður en kjörskráin gengur úr gildi.

Um þann, sem settur er á kjörskrá og hefir ekki fullnægt skilyrðunum um aldur eða 5 ára búsetu í landinu, skal þess getið í athugasemd við nafn hans á kjörskránni, hvaða mánaðardag hann hefir náð að fullnægja öllu þessu og skal rita framan við mánaðardaginn: **Fær atkvæðisrétt.**

Nöfn þeirra, sem standa á kjörskrá með slíkum athugasemdum, skal undirstrika eða auðkenna greinilega á annan hátt.

16. gr.

Kjörskrár skal rita á eyðublöð, er dómsmálaráðuneytið lætur í té, og skal farið nákvæmilega eftir þeim leiðbeiningum, sem ráðuneytið lætur skrá á þau.

Þegar kjörskrá hefir verið samin skal oddviti í hreppum undirrita hana og að minnsta kosti einn maður annar úr hreppsnefndinni með honum, en í kaupstöðum borgarstjóri eða bæjarstjóri.

17. gr.

Nú hefir kjörskrá ekki verið samin eða lögð fram í tæka tíð eða um það hefir ekki verið fylgt ákvæðum laga þessara, og skal þá ráðherra, jafnskjótt sem hann fær vitneskju um það, gera nauðsynlegar ráðstafanir til, að kjörskrá verði tafarlaust samin og því kippt í lag, sem skort hefir á, að færi lögum samkvæmt.

18. gr.

Frá því að kjörskrá hefir verið samin og þangað til hún gengur í gildi skal almenningur eiga aðgang að eftirriti af henni hjá oddvita hreppsnefndar eða á skrifstofu borgar- eða bæjarstjóra. Skriflegar aðfinnslur við kjörskrána, sem

koma fram á þessum tíma, skal taka til meðferðar, er kjörskrá hefir legið frammi samkvæmt 19. gr. og á þann hátt, sem fyrir er mælt um aðrar kjörskrárkærur í 20. og 21. gr.

19. gr.

Nú eiga alþingiskosningar að fara fram, og skal þá tveimur mánuðum áður leggja kjörskrá fram til sýnis á hentugum stað einum eða fleirum í hverri kjördeild utan kaupstaða. Kjörskrá skal jafnan liggja frammi að minnsta kosti á einum stað í hverjum kaupstað eða kauptúni.

Fjórtán dögum áður en kjörskrá er lögð fram, skal auglýsa hvar það verður gert, og á þann hátt á hverjum stað, sem venja er þar að birta opinberar auglýsingar. Þegar auglýst er í blöðum um þetta innan kaupstaða nægir þó þriggja daga frestur.

Kjörskrá skal liggja frammi frá dagmálum til miðaftans dag hvern næstu fjórar vikur eftir að hún var lögð fram. Staðfest eftirrit af kjörskrá má hafa til að leggja fram.

Á hvert heimili utan kaupstaða og kauptúna skal hreppsnefnd eða bæjarstjórn, jafnframt því sem kjörskrá er lögð fram, senda skriflega í pósti tilkynningu um það, hverjir á því heimili séu á kjörskrá og með hverjum athugasemdum. Nú er enginn á kjörskrá á heimili og skal engu síður tilkynna það. Dómsmálaráðuneytið lætur hreppsnefndum og bæjarstjórnnum í té eyðublöð undir þessar tilkynningar.

20. gr.

Þegar 3 vikur eru til kjördags, skal hver sá, sem kæra vill, að einhvern vanti á kjörskrá eða sé ofaukið þar, hafa afhent oddvita hreppsnefndar eða borgar- eða bæjarstjóra kærur sínar, með þeim rökum og gögnum, sem hann vill framfæra til stuðnings máli sínu. Sé kærann um það, að einhver sé á skrá tekinn, sem ekki hafi rétt til að standa þar, skal oddviti hreppsnefndar eða borgar- eða bæjarstjóri innan 3 daga senda þeim, sem yfir er kært, eftirrit af kærinni, og skal gagnert senda með það til viðtakanda.

21. gr.

Aðfinnslum þeim við kjörskrána, sem þannig eru fram komnar, sbr. 18. og 20. gr., skal hlutaðeigandi hreppsnefnd eða bæjarstjórn skera úr á opinberum fundi, sem haldinn sé eigi síðar en 2 vikum fyrir kjördag. Til þess fundar skulu með 3 daga fyrirvara kvaddir hæði þeir, sem fram hafa komið með aðfinnslurnar, og þeir, sem mælt er á móti. Samkvæmt þeim skjölum, sem aðiljar málsins leggja fram, og framburði vitna, sem þeir leiða, skal leggja úrskurð á ágreininginn og rita hann með fáum orðum í gerðahók hreppsnefndar eða bæjarstjórnar.

Þegar búið er að leiðrétta og bæta við kjörskrána samkvæmt þessu, skal öll hreppsnefndin eða bæjarstjórnin rita nafn sitt undir hana. Eftir þetta verður engin breyting gerð á kjörskránni, nema dómur sé á undan genginn.

22. gr.

Kjörskrá skal samin í tveim eintökum, og skal annað sent oddvita yfirkjörstjórnar þeirrar, er í hlut á, jafnskjött sem hún er endanlega undirrituð, en

2 mánuðum fyrir kjördag skal tilkynna honum tölu þeirra, sem á kjörskrá verða, eftir því sem næst verður komizt.

23. gr.

Nú eru fyrirskipaðar kosningar til Alþingis með svo stuttum fyrirvara eða á þeim tíma árs, að ekki er unnt að láta kjörskrá liggja jafnlengi frammi eða veita þá fresti og fyrirvara, sem hér er gert ráð fyrir, og má þá stytta þetta allt hlutfallslega eftir nánari fyrirmælum ráðherra í auglýsingu um kosningarnar.

Ráðherra er og heimilt að stytta alla fresti, eftir því sem nauðsynlegt kann að vera, þegar hann þarf að gera ráðstafanir út af vanrækslu hreppsnefndar eða bæjarstjórnar um samningu kjörskrár, sbr. 17. gr.

24. gr.

Sá, sem er óánægður með úrskurð bæjarstjórnar eða hreppsnefndar út af kærui hans um, að hann sjálfur eða annar standi ekki á kjörskrá, eða að maður standi ranglega á kjörskrá, eða út af athugasemd við nafn hans sjálfs eða annara á kjörskrá, á kröfu á, að sér verði fengið eftirrit af úrskurðinum ókeypis og getur hann sótt málið fyrir dómi. Á sama hátt getur sá, sem vegna fjarveru eða annara forfalla hefir ekki átt kost á að koma fram með kærui út af kjörskrá áður en kærufrestur er liðinn, sótt málið fyrir dómi, ef það varðar hann sjálfan. Mál út af þessu skal farið með sem gestaréttarmál og er hlutaðeigandi dómara skylt að hraða málinu, svo að því verði lokið fyrir kjördag, ef unnt er. Réttargjöld skulu engin greidd fyrir undirrétti og skal dómariinn skipa mann fyrir hönd þeirrar bæjarstjórnar eða hreppsnefndar, sem stefnt er. Falli dómur þannig, að kjörskrá beri að breyta, skal fullnægja dóminum, þegar er sækjandi málsins leggur fram eftirrit af honum.

25. gr.

Samkvæmt kjörskrá skulu allar kosningar til Alþingis fara fram á því ári, sem hún gildir. Enginn má þó greiða atkvæði nema i einu kjördæmi við alþingiskosningar. Ef maður er á kjörskrá i fleirum kjördæmum en einu, ræður hann sjálfur i hvoru eða hverju kjördæminu hann vill neyta kosningarréttar síns.

Sá, sem stendur á kjörskrá með athugasemd við nafn sitt (sbr. 15. gr.), skal hafa rétt til að greiða atkvæði, ef hann samkvæmt athugasemdinni hefir öðlazzt atkvæðisrétt á kjördegi, en annars ekki.

VI. KAFLI

Framboð.

26. gr.

Þegar alþingiskosningar eiga að fara fram, skulu öll framboð, bæði i kjördæmum, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum og i Reykjavík, tilkynnt hlutaðeigandi yfirkjörstjórn skriflega og eigi síðar en 4 vikum og 3 dögum fyrir kjördag. Þegar landlistar eru bornir fram, skulu þeir tilkynntir landkjörstjórn á sama hátt og eigi síðar en 4 vikum og 2 dögum fyrir kjördag.

Gæta skal þess um öll framboð, hvort sem um er að ræða einstaka fram-
bjóðendur eða framboðslista, að tilgreina skýrlega full nöfn frambjóðendanna,
stöðu og heimili, svo að enginn vafi geti leikið á því, hverjir í boði eru.

27. gr.

Framboði einstaks frambjóðanda skal fylgja skrifleg yfirlýsing eigi færri en
12 og eigi fleiri en 24 kjósenda í því kjördæmi, þar sem hann býður sig fram,
um að þeir styðji kosningu hans.

Framboðslista í Reykjavík skal fylgja skrifleg yfirlýsing allra þeirra, sem
á listanum eru, um að þeir hafi leyft að setja nöfn sín á listann, svo og skrifleg
yfirlýsing frá eigi færri en 50 og eigi fleirum en 100 kjósendum í Reykjavík um
að þeir styðji kosningu listans.

Framboði einstaks frambjóðanda, svo og framboðslista í Reykjavík, skal
fylgja skrifleg yfirlýsing frambjóðandans, eða, þegar um lista er að ræða, þeirra,
sem lýsa því yfir að þeir styðji kosningu listans, fyrir hvern stjórnmaflokk
frambjóðandinn eða listinn sé boðinn fram, svo og skrifleg viðurkenning hlut-
aðeigandi flokksstjórnar fyrir því, að frambjóðandinn eða listinn skuli vera í
kjöri fyrir flokkinn. Þó nægir, ef yfirlýsing flokksstjórnar kemur áður kjör-
seðlar eru fullgerðir. Vanti aðra hvora yfirlýsinguna eða báðar, telst frambjóð-
andinn eða listinn utan flokka.

28. gr.

Landlista skal fylgja til landkjörstjórnar skrifleg skýrsla um það, hver
stjórnmaflokkur ber hann fram, undirrituð af flokksstjórninni. Slik skýrsla
ein nægir, þegar um stjórnmaflokk er að ræða, sem átt hefir fulltrúa á síðast
háðu Alþingi, eða náð hefir 1000 atkvæðum við síðustu alþingiskosningar, þar
af að minnsta kosti 20% greiddra atkvæða eða 500 atkvæðum í einu og sama
kjördæmi.

Nú uppfyllir stjórnmaflokkur ekki þessi skilyrði, og skal hann þá láta
fylgja lista sínum og skýrslu til landkjörstjórnar skriflega yfirlýsingu frá eigi
færri en 500 kjósendum, þar af eigi færri en 20% kjósenda á kjörskrá eða 250
kjósenda í einu og sama kjördæmi, um að þeir fylli flokkinn, enda séu þeir
ekki í öðrum stjórnmaflokki, er þátt tekur í þeim alþingiskosningum, er í
hönd fara.

Landlista skal fylgja til landkjörstjórnar skrifleg yfirlýsing þeirra manna,
sem á listanum eru, um að þeir hafi leyft að setja nöfn sín á listann, enda sé
þeim kunnugt, af hvaða stjórnmaflokki hann sé borinn fram. Þessi yfirlýs-
ing þarf þó ekki að fylgja frá þeim mönnum, sem jafnframt eru í framboði af
hálfu flokksins í kjördæmi.

29. gr.

Við hinar sömu alþingiskosningar má enginn bjóða sig fram í fleiri kjör-
dæmum en einu, vera á fleiri listum í Reykjavík en einum, vera í kjöri fyrir
fleiri stjórnmaflokka en einn, né heldur vera á landlista, ef hann er í kjöri sem
utanflokkamaður í kjördæmi. Ekki má stjórnmaflokkur bera fram nema einn
landlista við sömu alþingiskosningar.

Frambjóðandi í kjördæmi, sem er í kjöri fyrir stjórnmalaflokk, má jafnframt vera á landlista flokksins, og er skylt að að minnsta kosti annaðhvert sæti tíu efstu manna á landlista hvers flokks sé skipað frambjóðendum flokksins í kjördæmum utan Reykjavíkur.

Nú berst yfirkjörstjórn í Reykjavík listi, er nafn manns stendur á, án þess að skriflegt leyfi hans fylgi, eða maður hefir skriflega leyft nafn sitt á fleirum listum en einum, og skal þá yfirkjörstjórnin nema það nafn burt af listanum eða listunum. Hið sama gerir landkjörstjórn, ef henni berast landlistar með sömu ágöllum.

30. gr.

Á framboðslista í Reykjavík skulu að jafnaði vera tvöfalt fleiri nöfn frambjóðenda en kjósa á þingmenn í hvert skipti, en aldrei fleiri.

Á landlista skulu nöfn frambjóðenda ekki vera fleiri en 38.

Í stað þess að ráða nöfnum fyrir fram á landlista, má stjórnmalaflokkur sá, er ber hann fram, ákveða, enda tilkynna landkjörstjórn, að allir frambjóðendur flokksins í kjördæmum skuli vera á landlista, og í þeirri röð, er þeir skipast í við kosninguna eftir atkvæðum þeim, er falla á þá persónulega við kosningar í kjördæmum, þannig að sá, sem flest atkvæði fær, standi efstur á listanum, sá, sem næst flest atkvæði fær, standi næst efstur o. s. frv. (sbr. þó 131. gr.).

Nú berst yfirkjörstjórn í Reykjavík eða landkjörstjórn listi með fleirum nöfnum en tilskilið er, og skal þá nema burtu af listanum öftustu nöfnin, sem fram yfir eru tilskilda tölu.

31. gr.

Það er ekki nauðsynlegt, að kjörgengi frambjóðanda sé sannað fyrir yfirkjörstjórn eða landkjörstjórn, en Alþingi úrskurðar um kjörgengi þeirra, sem kosnir eru, jafnframt því sem það úrskurðar um, hvort nýkosnir þingmenn séu að öðru leyti löglega framboðnir og kosnir.

32. gr.

Nú deyr frambjóðandi áður en kosning fer fram en eftir að framboðsfrestur er liðinn eða á næstu þremur sólarhringunum áður en framboðsfrestur er liðinn, og má þá, ef um er að ræða frambjóðanda í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, annar maður innan viku bjóða sig fram í hans stað, ef fullur helmingur af meðmælendum hins látna er meðal meðmælenda hans, enda sé fullnægt öðrum almennum skilyrðum um framboðið. Ef um frambjóðanda á lista í Reykjavík er að ræða, má á sama hátt setja mann í sæti hins látna á listanum, ef fullur helmingur af meðmælendum listans krefst þess. Á landlista má einnig á sama hátt setja mann í sæti hins látna, ef flokksstjórn þess stjórnmalaflokks, sem listann hefir borið fram, krefst þess.

Deyi frambjóðandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, innan viku fyrir kjördag, skal yfirkjörstjórn aflýsa kosningunni en dómsmálaráðuneytið stofna til kosningar á ný á þann hátt, sem fyrir er mælt í 138. gr. þessara laga.

VII. KAFLI

Umboðsmenn.

33. gr.

Hver frambjóðandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, á rétt á að gefa einum manni eða tveimur í hverri kjördeild umboð sitt til að gæta hagsmuna sinna við kosninguna á hinum einstöku kjörstöðum, sé hann eigi sjálfur viðstaddur. Á sama hátt má frambjóðandi gefa einum eða tveimur mönnum umboð til að vera fyrir sína hönd og í sama skyni viðstaddir, er talning atkvæða fer fram.

Hverjum lista, bæði framboðslista í Reykjavík og landlista, skal fylgja til yfirkjörstjórnar eða landkjörstjórnar skrifleg tilkynning frá frambjóðendum listans, eða, þegar um landlista er að ræða, frá stjórn þess stjórnmalaflokks, sem ber hann fram, um það, hverjir tveir menn séu umboðsmenn listans. Séu umboðsmenn lista ekki tilgreindir eða forfallist umboðsmaður, eru þeir, sem fremstir standa frambjóðenda á listanum, réttir umboðsmenn hans. Þessir umboðsmenn gæta réttar lista þeirra, sem þeir eru fyrir, við skoðun og úrskurðun listanna. Þeir gefa þær upplýsingar um listana, er yfirkjörstjórn eða landkjörstjórn óskar. Þeim er heimilt að vera viðstaddir eða gefa öðrum umboð til að vera viðstaddir kosningar á hinum einstöku kjörstöðum, talning atkvæða og úthlutun uppbótarpingsæta.

34. gr.

Nú hefir stjórnmalaflokkur, sem þátt tekur í alþingiskosningum, ekki landlista í kjöri, og á hann engu síður rétt á að hafa tvo umboðsmenn viðstadda, er úthlutun uppbótarpingsæta fer fram, til þess að gæta þar réttar flokksins.

Skyldir eru umboðsmenn að hlíta þeim fundarreglum, sem kjörstjórnir setja.

VIII. KAFLI

Kosningaundirbúningur.

35. gr.

Allar kjörstjórnir skulu halda gerðabækur og bóka gerðir sínar.

Landkjörstjórn bókar um viðtöku landlista og ráðstafanir og úrskurði þeim viðvikjandi, samtölu atkvæða hinna einstöku stjórnmalaflokka og úthlutun uppbótarsæta o. s. frv.; yfirkjörstjórnir um viðtöku framboða, útsending og viðtöku kjörseðla og bréfa, hverskonar úrskurði, talningu atkvæða, úrslit kosninga og annað þess háttar; undirkjörstjórnir um allt sem fyrir er mælt í lögum þessum eða skiptir máli um kosningaathöfnina.

Dómsmálaráðuneytið lætur í té og löggildir gerðabækur landkjörstjórnar og yfirkjörstjórnna, en yfirkjörstjórnir láta í té og löggilda gerðabækur undirkjörstjórnna.

Dómsmálaráðuneytið lætur kjörstjórnnum í té embættisinnsgli.

36. gr.

Dómsmálaráðuneytið heldur bók yfir utankjörfundarkjörgögn og bókar hve mörg kjörblöð með umslögum það sendir hverjum sýslumanni og bæjarfógeta (í Reykjavík lögmanni) og tölusetningu þeirra (sbr. 44. gr.).

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) halda samskonar bækur og færa til bókar á sama hátt utankjörfundarkjörgögn þau, er þeir láta frá sér til hreppstjóra og skipstjóra.

37. gr.

Yfirkjörstjórn skal tilkynna dómsmálaráðuneytinu væntanlega tölu kjósenda í kjördæmi sínu, jafnskjótt sem henni hefir borizt áætlun um það (sbr. 22. gr.) og eigi síðar en 6 vikum fyrir kjördag.

38. gr.

Þegar frestur sá er liðinn, sem ákveðinn er um framboð landlista, heldur landkjörstjórn fund á næsta degi og skal umboðsmönnum listanna gefinn kostur á að vera viðstaddir. Finnist þá gallar á framboðslista, skal hlutaðeigandi umboðsmönnum gefinn kostur á að leiðrétta þá, og má veita frest í því skyni eftir því sem tími og atvik leyfa. Séu gallar, er landkjörstjórn hefir bent á, ekki leiðréttir innan tilsetts frests, kveður hún upp úrskurð um það, hvort listi skuli fyrir það ógildur teljast. Verði ágreiningur innan landkjörstjórnar um úrskurð, ræður afl atkvæða úrslitum.

Sé listi úrskurðaður ógildur, skal eftirrit af úrskurðinum þegar afhent hlutaðeigandi umboðsmanni eða umboðsmönnum, ásamt eftirriti af listanum, sem rækur er ger.

39. gr.

Þegar úrskurðað er, hverjir landlistar verði í kjöri, merkir landkjörstjórnin þá með bókstöfum A, B, C o. s. frv., eftir þeirri röð, er heiti stjórn málaflökka, sem listana bjóða fram, verða í, er þeim er raðað í stafrófsröð.

Því næst gerir landkjörstjórnin þegar í stað almenningi kunna listana með auglýsingu í útvarpi og í Lögbirtingablaðinu, þannig, að greindur er bókstafur hvers lista, og nöfn frambjóðendanna á hverjum lista í þeirri röð, er stjórn þess flokks, sem listann býður fram, hefir tiltekið eða í stafrófsröð, ef flokksstjórnin hefir ekki raðað þeim, og skal tilgreina á listunum, hvort frambjóðendurnir koma til greina í uppbótarþingsæti eftir röðinni á listanum eða eftir reglum 30. gr. 3. málsg. Nöfn frambjóðendanna skal í báðum tilfellum tölusetja í þeirri röð, sem þeir standa í á listanum.

40. gr.

Jafnframt því sem landlistar eru auglýstir samkv. ákvæðum 39. greinar, sendir landkjörstjórn öllum yfirkjörstjórnnum, svo og öllum hreppsstjórnnum, sýslumönnum og bæjarfógetum (í Reykjavík lögmanni) í landinu skriflega tilkynningu um landlistana og lætur fylgja tilkynningunni nægilega mörg eintök af landlistunum prentuðum þannig, að festa megi upp eitt eintak á hverjum kjörstað og í hverjum kjörklefa.

Listana skal prenta alla á sama blað, hvern við annars hlið, í röð eftir bókstöfum sínum, en greina þá sundur með strikum. Fyrir ofan hvern lista skal standa

bókstafur hans og neðan við bókstafinn: Listi flokksins. Þar fyrir neðan skal prenta nöfn frambjóðenda listans í réttri röð og með eins stórum bókstöfum, að minnsta kosti, og nöfn frambjóðenda á kjörseðlum við óhlutbundnar kosningar.

41. gr.

Þegar frestur sá er liðinn, sem ákveðinn er um framboð í kjördæmum, heldur yfirkjörstjórn í Reykjavík fund á næsta virkum degi og tekur framboðslistana til meðferðar og úrskurðar í samræmi við það, sem fyrir er mælt í 38. gr. um landlistana.

42. gr.

Þá er listar í Reykjavík hafa verið úrskurðaðir, merkir yfirkjörstjórn þá með bókstöfum á sama hátt og landlistar eru merktir, og skal þess gætt, að listi hvers stjórnmalaflokks sé merktur sama bókstaf og landlisti flokksins við sömu alþingiskosningar.

Nú eru fleiri en einn listi í Reykjavík boðnir fram fyrir sama stjórnmalaflokk, og skal þá merkja þá: A, AA . . . , B, BB . . . , C, CC . . . , o. s. frv. eftir þeirri röð, sem þeir berast í til kjörstjórnarinnar.

Listi, sem boðinn er fram utan flokka, er merktur bókstaf í áframhaldandi stafrófsröð á eftir flokkslistum.

Síðan gerir yfirkjörstjórn þegar í stað almenningi kunna listana með auglýsingu í útvarpi og í Lögbirtingablaðinu, þannig, að greindur sé bókstafur hvers lista og nöfn frambjóðendanna á hverjum lista, tölusett í réttri röð.

43. gr.

Yfirkjörstjórnir í kjördæmum, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, taka á sama tíma sem í 41. gr. segir til meðferðar og úrskurðar framboð hinna einstöku frambjóðenda þar. Séu gallar á framboði, skal tilkynna það hlutaðeigandi frambjóðanda og gefa honum kost á að leiðrétta þá, í samræmi við það, sem fyrir er mælt um galla á listum.

44. gr.

Dómsmálaráðuneytið lætur í té kjörseðla þá, ásamt fylgibréfum og umslögum, er þar til heyra og notuð verða við atkvæðagreiðslu utan kjörfunda.

Kjörgögn þessi skal dómsmálaráðuneytið afgreiða svo tímanlega, að þau geti verið komin í hendur kjörstjóra utan kjörfunda 4 vikum fyrir kjördag.

45. gr.

Kjörgögn til atkvæðagreiðslu utan kjörfunda skulu vera þannig gerð:

Kjörseðill, fylgibréf og stofn skulu vera samföst á einu kjörblaði en aðgreind með riflinum. Kjörblöð skulu vera úr haldgóðum pappír, með mismunandi lit við hverjar kosningar, og svo þykkum, að skrift verði ekki greind í gegnum hann, þó að borið sé upp við birtu. Stofn og fylgibréf sama kjörblaðs skulu auðkennd sömu tölu, og öll kjörblöð, sem notuð eru við hverjar almennar kosningar um land allt, tölusett áframhaldandi tölum. Hver 25 kjörblöð skulu vera heft saman. Kjörseðillinn skal vera alveg auður, brotinn í miðju og jaðrar hans limbornir, svo að honum megi loka eins og spjaldbréfi. Jaðrarnir skulu aðgreind-

ir frá sjálfum seðlinum með riflinum, svo að auðvelt sé að rífa þá frá og opna þannig seðilinn. Á fylgibréfinu skulu vera vottorð kjósanda og kjörstjóra. Kjörblað skal vera svipað þessu:

Nr.

.....
(Nafn og föðurnafn kjósanda).

.....
(Staða, heimili, hreppsnafn eða kaupstaðar).

kaus

.....
(Staður, dagsetning og ár).

hjá

.....
(Staða).

.....
Nr.

Ég undirritaður, sem á heima

.....
(Heimili, hreppsnafn eða kaupstaðar).

og vegna fjarveru get ekki sótt kjörfund á kjörstað mínum, legg það undir drengskap minn og mannorð, að ég þvingunarlaust, aðstoðarlaust, í einrúmi og án þess að nokkur maður hafi séð, hefi útfyllt viðfestan kjörseðil og límt hann aftur. Á sama hátt lýsi ég því yfir, að ég hefi engan annan kjörseðil frá mér sent og hefi ekki kosið annarsstaðar.

.....
(Staður, dagsetning og ár).

.....
(Undirskrift kjósanda).

Að

.....
(Fullt nafn kjósanda).

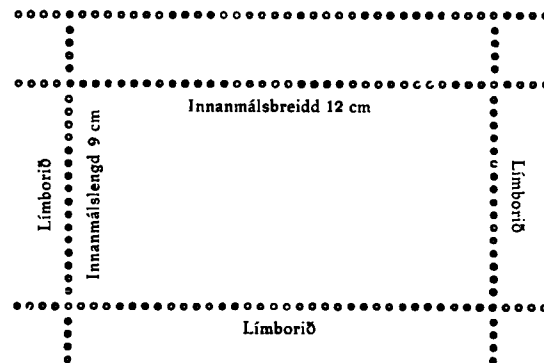
.....
(Heimili kjósanda).

hafi undirskrifað fylgibréf, sem er rétt dagsett, og að þar umgetinn kjörseðill sé útfylltur aðstoðarlaust og í einrúmi, vottar undirritaður.

.....
(Embættisstaða vottorðsgefanda og heimili).

Vitundaryottar (embættisstimpill nægir ekki).

.....
(Nafn).

Umslögín skulu gerð úr þykkum, mislitum pappír af þeirri stærð, að hæfileg séu utan um fylgibréfið og kjörseðilinn, eftir að kjörseðlinum hefir verið lokað, og fylgibréfið með honum áföstum einbrotið saman. Þau skulu tölusett sömu tölum og kjörblöðin, og hverju 25 blaða hefti fylgja 25 umslög með sömu tölum.

46. gr.

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) senda nægilegar birgðir utankjörfundarkjörgagna til annara kjörstjóra hver í sínu umdæmi og færa hverja sendingu til bókar samkv. 36. gr.

Forðast skal að láta óviðkomandi sjá kjörgögnin.

47. gr.

Sérhver skipstjóri á íslenzku skipi, skal gæta þess, að til séu í skipinu fyrir hverjar alþingiskosningar nægar birgðir kjörgagna til utankjörfundaratkvæðagreiðslu.

Í híbýlum skipshafnarinnar í skipinu skal vera að minnsta kosti 1 eintak af hók þeirri, er í 63. gr. getur.

Ennfremur er það skylda skipstjóra á íslenzkum skipum, þá er fyrirskipaðar eru almennar alþingiskosningar, aukakosningar eða uppkosningar, að láta skipshöfnina vita um kjördaginn, jafnskjótt og þeir vita um kosninguna.

48. gr.

Þá er skipstjóri veitir viðtöku utankjörfundargögnum, skal hlutaðeigandi sýslumaður eða bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður) taka af honum drengskaparyfirlýsingu um, að kosning í skipi hans skuli fara fram samkvæmt fyrirmælum þessara laga og að engir aðrir greiði þar atkvæði en lögskráðir skipverjar.

49. gr.

Dómsmálaráðuneytið lætur í tæka tíð yfirkjörstjórnnum í té eyðublöð undir kjörseðla þá, sem notaðir verða við atkvæðagreiðslu á kjörfundi.

50. gr.

Kjörseðlar til atkvæðagreiðslu á kjörfundi skulu vera úr haldgóðum pappír, sem prent eða skrift sést ekki í gegnum. Gerð þeirra, stærð, lag og litur skal vera tvennskonar, annað fyrir kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, og hitt fyrir Reykjavík, en hvor tegundin um sig skal vera nákvæmlega eins. Skipta skal um lit kjörseðla við hverjar alþingiskosningar.

51. gr.

Eyðublað undir kjörseðil til atkvæðagreiðslu á kjörfundi við óhlutbundnar kosningar skal vera ca. 11 cm. á breidd. Því skal vera skipt í tvo hluta með ca. ½ cm. breiðum, svörtum borða þvert yfir seðilinn og sé neðri hlutinn ca. 6 cm. á hæð. Efri hlutanum skal aftur skipta með feitum þverstrikum í skákir ca. 2 cm. háar og svo margar sem ætla má, að frambjóðendur verði flestir í kjördæmi.

Neðri hlutanum skal einnig skipta með feitum þverstrikum í skákir ca. 3 cm. háar og svo margar, sem ætla má, að landlistar verði flestir.

Efri hluti eyðublaðsins er fyrir kjörseðil í kjördæmi, en neðri hlutinn er landkjörseðill.

52. gr.

Eyðublað undir kjörseðil til atkvæðagreiðslu á kjörfundi í Reykjavík skal gera þannig, að hægt sé að prenta listana á það, hvern við annars hlið, og skal ætla ca. 6 cm. breidd fyrir hvern lista. Eyðublaðinu skal skipta í tvo hluta, efri og neðri hluta, á sama hátt sem eyðublaði undir kjörseðil við óhlutbundnar kosningar samkv. 51. gr.

Fyrir ofan borðann skal ætla nægilega lengd fyrir þann lista, sem hefir frambjóðendur, svo marga sem frekast má.

53. gr.

Að liðnum framboðsfresti skulu yfirkjörstjórnir, hver fyrir sitt kjördæmi, láta fullgera kjörseðla þá, sem notaðir verða á kjörfundi, eigi kosning að fara fram í kjördæminu. En kosning fellur niður við aukakosningar í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, ef ekki hafa fleiri frambjóðendur boðið sig fram en kjósa á þingmenn, svo og í Reykjavík, ef ekki er nema einn listi þar í kjöri eða ef ekki standa fleiri nöfn samtals á listum þar en kjósa á þingmenn og varþingmenn. Við almennar kosningar, svo og uppkosningar í sambandi við þær, fellur kosning hins vegar ekki niður, þó að þannig standi á.

54. gr.

Kjörseðla, sem notaðir verða á kjörfundi við óhlutbundnar kosningar, skal fullgera á þenna hátt:

Á kjörseðlana skal prenta með skýru, stóru letri nöfn allra frambjóðendanna í kjördæminu, eitt nafn í hverja skák, á efri hluta eyðublaðsins, og skal greina við nafn livers frambjóðanda, fyrir hvern stjórnmálaflokk hann er í kjöri, á þann hátt að prenta neðan við nafn hans jafn framarlega, en með smærra letri: **Frambjóðandi flokksins.**

Nú er frambjóðandi utan flokka, og skal þá á sama hátt prenta neðan við nafn hans: **Frambjóðandi utan flokka.**

Báðar línurnar skulu sem næst fylla út í hæð skákarinnar.

Frambjóðendum skal raða á kjörseðil eftir þeirri röð, er heiti stjórnmálaflokkanna, sem frambjóðendurnir eru í kjöri fyrir, verða í, er þeim er raðað í stafrófsröð, þannig, að frambjóðandi eða frambjóðendur þess stjórnmálaflokks, sem á heiti, er fyrst verður í röðinni, standi efstir á seðlinum o. s. frv. Nöfn frambjóðenda sama stjórnmálaflokks í sama kjördæmi skulu jafnan standa saman, en innbyrðis skal þeim raðað eftir stafrófsröð.

Nöfn frambjóðenda utan flokka skulu standa neðst á seðlinum eftir stafrófsröð.

Að minnsta kosti eins sentimetra breitt bil skal vera fyrir framan hvert nafn.

Eigi tveir eða fleiri frambjóðendur að öllu leyti samnefnt, skal einkenna þá með heimilisnafni eða stöðu.

Á neðri hluta eyðublaðsins skal ætla hverjum landlista eina skák. Í línu sér efst í skákinni skal standa bókstafur landlista og í næstu línu fyrir neðan: **Landlistiflokksins**. Fyrir neðan þessar línur og ofan við næsta þverstrík fyrir neðan, skal vera autt bil fyrir breytingar á listanum.

Landlistum skal raðað í stafrófsröð í skákirnar.

55. gr.

Kjörseðla, sem notaðir verða á kjörfundi við kosningar í Reykjavík, skal fullgera þannig:

Prenta skal listana hvern við annars hlið í röð eftir bókstöfum þeirra. Niður undan bókstaf hvers lista, sem skal vera stór og greinilegur og standa yfir miðjum listanum, skulu vera tölusett nöfn frambjóðenda listans í réttri röð, ásamt stöðu og heimili, ef nauðsyn þykir til auðkenningar. Listarnir skulu aðgreindir með feitum langstrikum, og skal að minnsta kosti ½ cm. breitt bil vera fyrir framan tölusett nöfnin á hverjum lista.

Þess skal getið um hvern lista, fyrir hvern stjórn mála flokk hann er í kjöri, á þann hátt að prenta með skýru letri neðan við listabókstafinn en ofan við nöfnin á listanum: **Listiflokksins**. Ef listi er boðinn fram utan flokka skal á sama hátt prenta neðan við listabókstafinn: **Listi utan flokka**.

Neðri hluta eyðublaðsins skal fullgera eins og segir í 54. gr.

56. gr.

Kjörseðlana skal einbrjóta saman þannig, að óprentaða hliðin snúi út.

Ekki skal fullgera fleiri seðla en þá, sem sendir eru undir kjörstjórnnum og skal yfirkjörstjórn varast að láta óviðkomandi sjá seðlana áður en hún sendir þá frá sér.

57. gr.

Tíu dögum eftir að framboðsfrestur er liðinn, skulu kjörseðlarnir fullgerðir, og skal yfirkjörstjórnin eins fljótt og verða má afhenda til flutnings á næstu pósthönd sem ábyrgðarsending þá seðla, sem senda skal undir kjörstjórn hverri, nema nauðsynlegt sé að senda hraðboða með þá, en undir kjörstjórn hverri skal senda jafnmarga seðla, sem kjósendur eru á kjörskrá í hennar kjördeild og 10% fram yfir.

Seðlarnir skulu sendir í vönduðum umbúðum, er yfirkjörstjórnin innsiglar með embættisinnsigli sínu svo vandlega, að eigi sé auðið að opna umbúðirnar og ná út seðlum, án þess að brjóta innsiglið.

58. gr.

Jafnframt og yfirkjörstjórnin sendir undir kjörstjórnnum kjörseðla, skal hún láta hverri sendingu fylgja sterk umslög með áprentaðri utanáskrift til yfirkjörstjórnarinnar. Hverri undir kjörstjórn skulu fengin 6 umslög, og skal á neðra framhorni vera prentað á tvö þeirra: **Ónýttir seðlar**, á tvö: **Ágreiningsseðlar** og á tvö: **Afgangsseðlar**.

Umslög þessi skulu vera svo stór, að allir seðlar af hverri þessari tegund komist í eitt umslag, en hin umslögin séu til vara. Auk þess skal yfirkjörstjórnin

láta fylgja stórt og sterkt umslag, með áprentaðri utanáskrift sinni, og á efra framhorni nafn kjördeildarinnar, og skal í það umslag leggja hin umslögin. Yfirkjörstjórn skal jafnframt senda hverri undirkjörstjórn löggilta kjörbók til afnota við kosninguna, ef hún hefir hana ekki fyrir, og skýrslu um, hver þingmannaefni hafi boðið sig fram.

IX. KAFLI

Kjördagur.

59. gr.

Þá er almennar, reglulegar alþingiskosningar fara fram, skal kjördagur vera hinn sami um land allt, fyrsti sunnudagur í júlímánuði.

Bæði er þetta á sér stað og þegar almennar kosningar fara fram eftir þingrof, skulu allar kosningar gilda frá hinum almenna kjördegi, þó að einstöku kosningar hafi ekki fram farið á þeim degi.

Kjörtímabilið er 4 ár.

X. KAFLI

Kjörstaðir. Atkvæðakassar. Handbók kosningalaga.

60. gr.

Kjörstað í hverri kjördeild ákveða hreppsnefndir eða bæjarstjórnir.

Sé þingstaður innan kjördeildar, skal hann að jafnaði vera kjörstaður. Kjörstaði skal auglýsa almenningi á undan kjörfundi með nægum fyrirvara, nema hann sé öllum kjósendum innan kjördeildar nægilega kunnur.

61. gr.

Þar sem kosning fer fram, skal vera herbergi áfast kjörfundarstofunni, og svo um búíð, að ekki verði í það gengið né séð utan frá, og er herbergið kjörklefi. Sé eigi á slíku vól, má í þess stað tjalda fyrir eitt hornið í kjörfundarstofunni, svo að ekki sjáist þangað inn.

Tjald skal festa fyrir glugga, er vera kynnu á kjörklefanum, svo að ekki verði inn þangað séð að utan, og skal tjaldið ná svo langt út fyrir gluggann, að ekki sé auðið að stinga kjörseðli út að glugganum, svo að hann sjáist að utan. Tjald þetta skal á hæfilega mörgum stöðum fest niður á jöðrum með innsigli undirkjörstjórnar.

Kjörklefar mega vera fleiri en einn. Í hverjum kjörklefa skal vera litið horð, sem skrifa má við.

62. gr.

Í hverjum hreppi varðveitir hreppstjóri, en í kaupstað bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður), atkvæðakassana og poka, sem þeim fylgja, milli kosninga og sér um, að þeir séu til taks í tæka tíð, þar sem þarf að nota þá við kosningar. Skulu kassarnir allir vera með sömu gerð, eigi minni en 31,5 cm. að lengd, 21 cm. að

breidd og 15,7 cm. á hæð, með loki á hjörum og góðri læsingu fyrir. Langs eftir miðju lokinu skal vera rifa, er sé 15,7 cm. löng, 6,5 mm. við að ofan, en víðari að neðan. Kössunum skulu fylgja sterkir strigapokar, saumlausir, hæfilega stórir til að hafa utan um kassana. Dómsmálaráðuneytið lætur í té atkvæðakassa og poka.

Yfirkjörstjórn ber ábyrgð á, að jafnan séu til nægir atkvæðakassar með pokum, til afnota í kjördæminu.

63. gr.

Dómsmálaráðuneytið lætur hverri kjördeild í té tvö eintök af lögum þessum, sem það lætur gefa út, ásamt stjórnarskránni, í handhægri útgáfu með skýringum og leiðbeiningur, ef þurfa þykir.

Formenn undirkjörstjórna geyma eintök þessi og skulu þau jafnan vera við hendina á kjörstað meðan kjörfundur stendur yfir.

XI. KAFLI

Atkvæðagreiðsla utan kjörfundar.

64. gr.

Þeir, sem staddir eru eða gera ráð fyrir að verða staddir utan þess hrepps eða kaupstaðar, þar sem þeir standa á kjörskrá, þá er kosning fer fram, og af þeim ástæðum geta ekki sótt kjörfund, hafa heimild til að greiða atkvæði við kosningar til Alþingis utan kjörfundar, eftir þeim reglum, sem settar eru í lögum þessum.

65. gr.

Atkvæðagreiðsla utan kjörfundar er því aðeins gild, að notuð séu hin fyrirskipuðu kjörblöð og umslög og að kosningin fari fram í skrifstofu sýslumanns eða hæjarfógeta (í Reykjavík lögmanns) eða á heimili hreppstjóra eða um borð í íslenzku skipi, þar sem skipstjóri hefir fengið afhent kjörgögn samkvæmt 48. gr., enda sé þá kjósandinn skrásettur á skipinu.

66. gr.

Þeir kjósendur, er neyta vilja kosningarréttar síns utan kjörfundar, eiga rétt á að greiða atkvæði úr því að 4 vikur eða styttri timi er til kjördags, en fari kosningin fram fyrir þann tíma er hún ógild. Atkvæðið telst greitt þann dag, sem fylgibréfið er dagsett.

Enginn má við sömu alþingiskosningar senda frá sér nema einn kjörseðil. Kjörseðill gildir við þá alþingiskosningu, er fer fram næst á eftir, að fylgibréfið er dagsett.

67. gr.

Þegar kjósandi á kosningarrétt í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, fer kosning utan kjörfundar svo fram, að kjósandi ritar eigin hendi með rithlýi á kjörseðilinn fullt nafn þess frambjóðanda eða þeirra frambjóðanda beggja, ef tvo á að velja í kjördæminu, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

68. gr.

Þegar kjósandi á kosningarrétt í Reykjavík fer kosning utan kjörfundar svo fram, að kjósandi ritar á kjörseðilinn bókstaf þess lista, sem hann vill kjósa.

Vilji kjósandi í Reykjavík utan kjörfundar breyta nafnaröð, eða hafna fram-
bjóðanda eða frambjóðendum á lista þeim, er hann kys, gerir hann það á sama hátt, sem fyrir er mælt um slíkar breytingar á landlista við atkvæðagreiðslu á kjörfundi (sbr. 89. gr.).

69. gr.

Um allt viðvikjandi kosningu landlista utan kjörfundar, svo og um ihlutun kjósenda utan kjörfundar um það, í hverri röð frambjóðendur komi til greina við úthlutun uppþótarþingsæta, fer á sama hátt, sem fyrir er mælt um slíkt við atkvæðagreiðslu á kjörfundi (sbr. 89.—92. gr.).

Kjósandi í Reykjavík utan kjörfundar, sem vill kjósa landlista en ekki lista kjördæmisins, ritar þó Landlisti framan við listabókstafinn.

70. gr.

Sá, er greiða vill atkvæði utan kjörfundar samkvæmt ákvæðum þessara laga, skal hjá kjörstjóra utan kjörfundar fá afhent tölusett fylgibréf með áföstum kjörseðli og síðan aðstoðarlaust, í einrúmi og án þess, að nokkur maður sjái, rita atkvæði sitt á kjörseðilinn á þann hátt, er að framan greinir, loka honum síðan, þannig að það verði innan á, er hann hefir skrifað á seðilinn, og lima hann vandlega aftur.

Kjörstjóri útfyllir því næst vottorðið á fylgibréfinu og kjósandi undirskrifar það, en kjörseðilinn má ekki undirskrifa eða einkenna á nokkurn hátt, né losa hann frá fylgibréfinu.

Því næst útfyllir og undirskrifar kjörstjórinn vottorð á fylgibréfinu um, að kjörseðillinn sé útfylltur í einrúmi og án aðstoðar. Einnig ritar hann á stofn kjörblaðsins nafn og heimili kjósenda og kjördæmis hans og hvaða dag kosningin fór fram. Hann skal gæta þess vandlega, að stofn, fylgiblað og umslag, sem notað er við kosninguna, sé allt auðkennt sömu tölu.

Loks skulu vitundarvottar rita á fylgibréfið og eins þó að kosið sé hjá sýslumanni eða hæjarfógeta (í Reykjavík lögmanni).

Nú vill skipstjóri sjálfur greiða atkvæði utan kjörstaðar og getur ekki náð til annars kjörstjóra, og skal þá atkvæðagreiðsla hans vottuð af þeim, er í hans stað gengur á skipinu, er hans missir við.

71. gr.

Þegar gengið hefir verið frá fylgibréfinu samkv. ákvæðum 70. gr. skal kjósandi láta það með kjörseðlinum áföstum í tilheyrandi umslag og loka því vandlega. Síðan skal rita utan á það til hreppstjórans í þeim hreppi eða bæjarfógetans í þeim kaupstað (í Reykjavík lögmanns), þar sem kjósandinn telur sig standa á kjörskrá. Á umslaginu skal þess getið, að í því liggi atkvæðaseðill, og skal kjósandinn undirrita þá yfirlýsingu með nafni sínu og kjördæmi.

Stofn kjörblaðsins geymir kjörstjóri.

72. gr.

Nú ónýtist kjörseðill hjá kjósanda, og má hann fá annan kjörseðil í stað hins. Ónýta seðilinn ásamt fylgibréfinu skal láta í umslag eins og hina gildu seðla, en á umslagið skal skrá, að í því liggji ónýttur atkvæðaseðill, og skal kjósendinn undirrita þá yfirlýsingu. Umslagið sendist til undirkjörstjórnar ásamt hinum gildu atkvæðum.

Gera skal og athugasemd á stofninn um, að kjörseðillinn hafi ónýtt.

73. gr.

Kjósendi annast sjálfur og kostar sendingu atkvæðisbréfs síns. Kjörstjóra er þó skylt, ef kjósendi óskar þess, að koma bréfinu á póst.

74. gr.

Hreppstjórar og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) innfæra á sérstaka skrá atkvæðabréf þau, er þeir veita móttöku, í áframhaldandi töluröð. Skal þess getið, við hvert bréf, frá hvaða kjósanda það sé, hvenær og af hverjum það hafi verið afhent og hversu það er tölusett. Skulu bréf þessi varðveitt í venjulegum atkvæðakassa, innsigliðum af kjörstjóra ásamt undirkjörstjórn, og er frambjóðendum eða umboðsmönnum þeirra svo og umboðsmönnum lista heimilt að setja á hann innsigli sín.

Þeir kjósendur, sem greiða atkvæði hjá hreppstjóra eða bæjarfógeta (lögmanni) í þeim hreppi eða kaupstað, þar sem þeir standa á kjörskrá, og skilja þar eftir bréf með atkvæði sínu, skulu sjálfir láta bréfin í atkvæðakassann.

Skrá þessa ásamt kassanum með bréfunum sendir hreppstjóri eða bæjarfógeti síðan hlutaðeigandi undirkjörstjórn svo timanlega, að hún sé komin henni í hendur áður en kjörfundur er settur.

Þau bréf, er koma þar á eftir til kjörstjórnarinnar, en þó áður en atkvæðagreiðsla er lokið, skulu tölusett með áframhaldandi töluröð, án þess þó að innfærast á skrána, og skal tölu þeirra getið í kjörbókinni.

75. gr.

Kjósendi getur jafnan krafizt þess af hverjum þeim, er varðveittir bréf með atkvæði hans, sé það ekki varðveitt í innsigliðum atkvæðakassa, að hann afhendi sér það, allt þar til atkvæðið hefir verið tekið gilt af undirkjörstjórn.

XII. KAFLI

Atkvæðagreiðsla á kjörfundi.

76. gr.

Kjörfundur skal setja á kjörstað ekki fyr en kl. 12 á hádegis og ekki síðar en kl. 1 miðdegis, nema í Reykjavík kl. 10 árdegis, og skal þá viðstödd öll kjörstjórnin. Sé hún ekki öll viðstödd taka varamenn sæti, en séu þeir eigi heldur viðstaddir, kveður sá eða þeir, sem við eru úr kjörstjórninni, valinkunnan mann eða menn af kjósendum til að taka sæti í kjörstjórninni, og halda þeir sæti sínu, þó að hinir komi síðar.

77. gr.

Á meðan á kosningarathöfninni stendur, má aldrei nema einn úr kjörstjórninni ganga út í semn, og felur hann öðrum úr kjörstjórninni verk sitt á meðan.

78. gr.

Kjörstjórnin skal sitja við borð í kjörfundarstofunni. Auk frambjóðenda og umboðsmanna (sbr. 33. gr.) má enginn vera inni í kjörfundarstofunni, nema þeir kjósendur, einn á hvern kjörklefa, sem eru að greiða atkvæði.

Athöfnin byrjar með því, að oddviti kjörstjórnar leggur fram seðlaböggul þann, sem hann hefir fengið frá yfirkjörstjórn, og skulu allir, sem við eru, gæta þess vel, hvort innsiglin eru heil eða böggullinn ber þess merki, að hann hafi verið opnaður. Skal þess getið í kjörbókinni, og riti kjörstjórn og frambjóðendur eða umboðsmenn undir. Því næst opnar oddviti böggulinn og telur seðlana, en meðkjörstjórar og frambjóðendur eða umboðsmenn telja líka. Skal þess gætt, hvort tala seðlana kemur heim við tölu þá, sem tilgreind er í bréfi því, sem yfirkjörstjórn skal láta fylgja hverjum seðlaböggli. Þess skal getið í kjörbókinni, og riti kjörstjórn og frambjóðendur eða umboðsmenn þar undir.

79. gr.

Nú hefir kjörstjórn borizt atkvæðakassi með atkvæðum greiddum utan kjörfundar og skal þá athuga á sama hátt og að framan segir, hvort innsigli kassans séu heil og ósködduð. Oddviti opnar síðan kassann, og telur kjörstjórnin bréfin og ber þau saman við skrána, sem fylgir (shr. 74. gr.). Bréfin leggur hún til hliðar og varðveitir þau meðan atkvæðagreiðsla fer fram, ásamt þeim atkvæðum, greiddum utan kjörstaðar, er henni kunna að berast meðan á atkvæðagreiðslunni stendur.

80. gr.

Kjörstjórn athugar, hverjir kjósendur, sem standa á kjörskrá, hafa afsalað sér rétti til að greiða atkvæði í kjördeildinni, í því skyni að greiða atkvæði í annari kjördeild (sbr. 85. gr.), og gerir athugasemd um það við nöfn hlutaðeigenda á kjörskránni og þeim afritum af henni, sem notuð eru við atkvæðagreiðsluna.

81. gr.

Í kjörfundarstofu svo og annarsstaðar á kjörstað skal á áberandi stað festa upp kosningaleiðbeiningar, er dómsmálaráðuneytið gefur út í því skyni. Sendir dómsmálaráðuneytið yfirkjörstjórnnum í tæk tíð nægilega mörg eintök, en þær aftur undirkjörstjórnnum.

82. gr.

Nú er landlisti í kjöri eða landlistar, og skal þá í kjörfundarstofunni svo og í hverjum kjörklefa festa þá upp í hæfilegri hæð fyrir kjósendurna til að kynna sér þá (sbr. 40. gr.).

83. gr.

Kjörstjórn skal, áður en atkvæðagreiðsla hefst, skipa til dyravörzlu 1 mann eða fleiri, sem skiptast á.

Nú segir kjörstjórn dyraverði til, að atkvæðagreiðsla hefjist, og skal dyravörður þá hleypa inn kjósendum, og eigi fleirum í senn en kjörklefar eru margir.

Sé ágreiningur um, í hverri röð kjósendur komist að, skal röðin á kjörskrá ráða, þannig, að dyravörður hleypir þeim fyr inn, sem framar stendur á kjörskrá af þeim, sem gefa sig fram.

84. gr.

Er kjósandi kemur inn í kjörfundarstofuna gengur hann fyrir oddvita, sem fær honum einn kjörseðil, ef kjörstjórnin kannast við manninn, ef hann stendur á kjörskrá og ef hann hefir samkvæmt henni rétt til að greiða atkvæði.

Þekki kjörstjórnin ekki manninn og telji hún vafa á hver hann sé, er honum kostur ger að fá inn með sér 2 kjósendur, sem kjörstjórnin þekkir, og ef þeir vilja lýsa yfir því, að viðlögðum drengskap sínum, að maðurinn sé sá, er hann kveðst vera, þá er það næg sönnun, en geta skal þess í kjörbókinni. Að því þúna ganga vitni þessi út, en kjósandi verður eftir.

85. gr.

Engum manni, sem á kjörskrá stendur, má kjörstjórnin meina að greiða atkvæði, nema hann samkvæmt athugasemd við nafn hans hafi annaðhvort ekki fengið atkvæðisrétt á kjördegi eða þá að hann hefir afsalað sér atkvæðisrétti í þeirri kjördeild og greitt atkvæði annarsstaðar.

Engum manni, sem ekki stendur á kjörskrá má kjörstjórn leyfa að greiða atkvæði nema hann sanni með vottorði, að nafn hans standi á kjörskrá í annari kjördeild innan sama kjördæmis, og sé vottorðið gefið af undirkjörstjórn þeirrar kjördeildar. Undirkjörstjórn, eða oddviti undirkjörstjórnar fyrir hennar hönd, sem gefur slikt vottorð, færir það til bókar í kjörbók undirkjörstjórnar og fylgja skal það í frumriti til yfirkjörstjórnar kjörbók þeirrar kjördeildar, þar sem það er lagt fram og notað, enda einnig getið um það í kjörbókinni og nafn og heimili kjósenda tilgreint.

86. gr.

Þá er kjósandi hefir tekið við kjörseðlinum, sem oddviti afhendir honum, fer kjósandi með hann inn í kjörklefann og að borði því, er þar stendur. Á borðinu skulu vera ekki færri en 2 ritblý, er kjörstjórn lætur í té og sér um, að jafnan séu nægilega vel ydd.

87. gr.

Ef um óhlutbundnar kosningar er að ræða, greiðir kjósandi atkvæði á þann hátt, að hann markar með ritblýi kross á kjörseðilinn fyrir framan nafn þess frambjóðanda eða þeirra frambjóðenda beggja, ef tvo á að velja í kjördæminu, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

88. gr.

Við kosningar í Reykjavík greiðir kjósandi atkvæði á þann hátt, að hann markar á sama hátt kross á kjörseðilinn fyrir framan bókstaf þess lista, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

Vilji kjósandi breyta nafnaröð á lista þeim, er hann kýs, setur hann tölustafinn 1 fyrir framan það nafn, er hann vill hafa efst, töluna 2 fyrir framan það nafn, sem hann vill hafa annað í röðinni, töluna 3 fyrir framan það nafn, sem hann vill hafa það þriðja o. s. frv. að svo miklu leyti sem hann vill breyta til.

Sé frambjóðandi eða frambjóðendur á þeim lista, er hann kýs, sem hann vill hafna, stríkar hann yfir nafnið eða nöfnin.

89. gr.

Ef landlisti eða landlistar eru í kjöri, og kjósandi vill greiða landlista atkvæði en ekki frambjóðanda í kjördæmi, eða í Reykjavík ekki lista kjördæmisins, setur hann kross fyrir framan bókstaf þess landlista, er hann vill kjósa af þeim, sem í kjöri eru.

Vilji kjósandi breyta nafnaröð eða skipa niður nöfnum á landlista þeim, er hann kýs, gerir hann það á þann hátt að rita í auða bilið neðst í þeirri skák, sem landlistinn er í, tölumerki þess frambjóðanda eða þeirra frambjóðenda á listanum, er hann vill færa til, í þeirri röð, er hann vill hafa þá á listanum, og að svo miklu leyti sem hann vill færa til nöfn eða skipa niður nöfnum. Fyrsta talan, er hann ritar, táknar að sá frambjóðandi, er sú tala stendur við á listanum, skuli vera efstur, hin næsta, að sá frambjóðandi, er sú tala stendur við, skuli vera næst efstur o. s. frv. Kjósandi skal gæta þess að hafa bil eða kommu milli talnanna.

Sé einhver frambjóðandi eða frambjóðendur á þeim landlista, er hann kýs, sem hann vill hafna, ritar hann tölumerki þess frambjóðanda eða frambjóðenda og stríkar síðan yfir tölumerkið eða tölumerkin.

90. gr.

Kjósanda, sem kýs frambjóðanda flokks eða í Reykjavík lista flokks, er jafnframt heimilt að breyta nafnaröð eða skipa niður nöfnum eða hafna frambjóðanda eða frambjóðendum á landlista hins sama flokks, og gerir hann það á þann hátt, sem fyrir er mælt í 89. gr. að öðru leyti en því, að þá setur hann ekki kross við listabókstafinn.

91. gr.

Nú eru ekki allir frambjóðendur flokks í kjördæmum á landlista flokksins, og er þá kjósanda landlistans svo og kjósanda frambjóðanda, eða í Reykjavík lista flokksins, heimilt að bæta þeim frambjóðanda eða frambjóðendum flokksins í kjördæmi, er hann óskar, á landlistann, og gerir hann það á þann hátt að rita nafn frambjóðandans eða frambjóðendanna á landkjörseðlinum í auða bilið neðst í skák listans í þeirri röð, er hann vill láta þá koma til greina við úthlutun uppþotarpingsæta, og tölusetur hann nöfnin, ef honum þykir þurfa.

92. gr.

Ef flokkur hefir engan landlista í kjöri, er kjósanda frambjóðanda eða í Reykjavík lista flokksins heimilt að geta þess á landkjörseðlinum, í hverri röð hann vilji láta frambjóðendur flokksins í kjördæmum koma til greina við úthlutun uppþotarpingsæta, og gerir kjósandi það á þann hátt, sem í 89.—91. gr.

segir. Vilji kjósandi hafna frambjóðanda að þessu leyti skrifar hann nafn hans og strikar síðan yfir það.

93. gr.

Kjósandi gætir þess, hvernig sem hann kýs, að gera engin merki á kjörseðilinn fram yfir það, sem segir í lögum þessum.

Þegar um óhlutbundnar kosningar er að ræða, má hann ekki strika yfir nafn neins frambjóðandans, og við kosningar í Reykjavík má hann ekki haggja neitt við hinum listunum, sem hann kýs ekki, hvorki strika yfir nöfn á þeim né breyta á þeim nafnaröð.

Þegar um landlista er að ræða, má kjósandi ekki gera hvort tveggja, að kjósa frambjóðanda og landlista heldur annað hvort frambjóðanda eða landlista, og í Reykjavík ekki hvort tveggja lista kjördæmisins og landlista, heldur annaðhvort lista kjördæmisins eða landlista. Greiði hann landlistanum atkvæði, má hann ekki haggja neitt við þeim hluta kjörseðilsins, sem nöfn frambjóðendanna standa á, eða í Reykjavík listar kjördæmisins.

94. gr.

Þegar kjósandi hefir gengið frá seðlinum inni í kjörklefanum samkvæmt framansögðu, brýtur hann seðilinn í sama brot, er hann var í, þegar hann tók við honum, svo að letrið snúi inn, gengur út úr kjörklefanum og að kjörborðinu, stíngur sjálfur seðlinum í atkvæðakassann gegnum rifuna á lokinu og gætir þess, að enginn sjái, hvað á seðlinum er. Þess gætir hann engu síður jafnvel, þó að hann skili auðum seðli.

95. gr.

Ef kjósandi skýrir kjörstjórn frá því, að hann sé eigi fær um að kjósa á fyrirskipaðan hátt sakir sjónleysis eða þess, að hann sé handarvana, skal sá úr kjörstjórninni, er kjósandi nefnir til, veita honum aðstoð til þess í kjörklefanum, enda er sá, sem aðstoðina veitir, bundinn þagnarheiti um að segja ekki frá því, sem þeim fer þar á milli. Um aðstoðina skal bóka í kjörbókina, að tilgreindum ástæðum.

96. gr.

Oddviti kjörstjórnar skal hafa fyrir sér frumrit kjörskrárinnar en meðkjörstjórar hvor sitt eftirrit. Meðkjörstjórar gera merki við nafn hvers kjósanda, um leið og hann hefir neytt kosningarréttar síns.

97. gr.

Áður en fyrsti kjósandi lætur seðil í kassann, skal kjörstjórnin og frambjóðendur eða umboðsmenn gæta þess, að kassinn sé tómur og síðan læsa honum.

98. gr.

Láti kjósandi sjá, hvað á seðli hans er, er seðillinn ónýtur, og má ekki leggja hann í atkvæðakassann. Ef kjósanda verður þetta á, eða ef hann setur skakkt kjörmerki á seðil eða seðill krotast hjá honum af vangá, á hann rétt á að fá nýjan kjörseðil. Skal hann þá afhenda kjörstjórninni hinn fyrra seðil. Heimilt er að láta þessa kjósendur víkja frá atkvæðagreiðslunni að sinni og halda atkvæðagreiðslu-

unni áfram, unz aðrir kjósendur þeir, er viðstaddir eru, hafa átt kost á að greiða atkvæði, og er skylt að nota þessa heimild, ef hætta er á, að kjörseðlaforðinn endist ekki.

Þá er kjósandi hefir látið seðilinn í atkvæðakassann vikur hann út úr kjörfundarstofunni.

99. gr.

Nú er kjósandi, sem greitt hefir atkvæði utan kjörfundar og skilið eftir atkvæði sitt hjá hreppsstjóra, sýslumanni, bæjarfógeta eða lögmanni, eða sent það til þeirra eða komið því á annan hátt til undirkjörstjórnar, staddur á kjörstaðnum á þeim tíma, er kjörfundur stendur yfir, þ. e. innan þess kaupstaðar. Þar sem atkvæðagreiðslan fer fram, eða í sveitum innan kjördeildarinnar, og er hann þá skyldur að tilkynna nærveru sína áður en atkvæðagreiðslu er lokið.

100. gr.

Atkvæðagreiðslu má ekki slita meðan kjósendur gefa sig fram, án þess að hlé verði á. Þá er ekki gefa sig fram fleiri, skal enn bíða $\frac{1}{4}$ klukkustundar og taka við atkvæðum þeirra kjósenda, er á þeim tíma gefa sig fram. Þó má ekki slita atkvæðagreiðslu að þeim fjórðungi klukkustundar liðnum, meðan kjósendur gefa sig fram, án þess að hlé verði á, og aldrei má atkvæðagreiðslu slíta fyrr en 5 klukkustundir eru liðnar frá því er byrjað var að taka við atkvæðum, nema allir kjósendur, sem á kjörskrá standa, hafi neytt atkvæðisréttar.

101. gr.

Þegar allir viðstaddir kjósendur hafa átt kost á að greiða atkvæði, greiða frambjóðendur og umboðsmenn, ef þeir hafa atkvæðisrétt, svo og kjörstjórnin, atkvæði á sama hátt og aðrir kjósendur. Því næst skulu þeir kjósendur aftur kallaðir fram eftir stafrófsröð, ef nokkrir eru, sem látnir hafa verið mæta afgangi samkvæmt heimild 98. gr. fyrri málsgr., og þeim fengnir nýir kjörseðlar til að greiða atkvæði á, meðan seðlaforðinn endist.

102. gr.

Að atkvæðagreiðslu lokinni opnar oddviti umslög þeirra bréfa, sem kjörstjórninni hafa borizt með utankjörfundaratkvæðaseðlum og ekki hafa verið aftur heimt.

Kjörstjórn, frambjóðendur og umboðsmenn athuga fylgibréfin, bera saman tölusetningu þeirra og umslaganna og rannsaka, hvort sá, sem bréfið er frá, stendur á kjörskrá, og ef svo er, hvort hann hefir greitt atkvæði á kjörfundi. Ef svo reynist, að sá, sem bréfið er frá, standi á kjörskrá og eigi rétt á að greiða atkvæði og hafi ekki greitt atkvæði á kjörfundi, setja meðkjörstjórar merki við nafn kjóсандans á eftirritin af kjörskránni.

Komi fram umslag með ónýttum seðli (sbr. 72 gr.) skal kjörstjórn athuga fylgibréfið og leggja það ásamt kjörseðlinum í umslag undir ónýtta seðla, er hún sendir yfirkjörstjórn.

103. gr.

Komi það í ljós, að sá, er sent hefir utankjörfundaratkvæði, standi ekki á kjörskrá eða hafi samkvæmt henni ekki rétt til að greiða atkvæði, eða sé staddur á kjörstaðnum (sbr. 99. gr.), eða sé búinn að greiða atkvæði, eða hafi afsalað sér atkvæðisrétti í þeirri kjördeild (sbr. 85. gr.), eða kjörstjórn hafi fengið vitneskju um, að hann hafi dáið á undan kjördegi, leggur kjörstjórn fylgibréfið með kjörseðlinum áföstum aftur í umslagið, og kemur það þá ekki frekar til greina við kosninguna. Eins skal fara að, ef í umslaginu er eitthvað annað en eitt fylgibréf með áföstum kjörseðli, eða umslag og fylgibréf er ekki tölusett sömu tölu, eða ef sjáanlegt er, að ekki hafi verið notuð hin fyrirskipuðu kjörgögn, er dómsmálaráðuneytið hefir látið gera, eða ekki hefir verið farið eftir reglum þeim við atkvæðagreiðsluna, sem settar eru í þessum lögum.

104. gr.

Nú verður ágreiningur innan kjörstjórnar eða milli kjörstjórnar og einhvers frambjóðanda eða umboðsmanns um það, hvort utankjörestaðaratkvæði sé gilt eða ógilt, og skal þá bóka nákvæmlega í kjörbókina í hverju ágreiningurinn er fólgin, en leggja atkvæðið, þ. e. fylgibréfið með áföstum kjörseðlinum aftur í umslagið og senda það til úrskurðar yfirkjörstjórnar.

105. gr.

Þá utankjörfundarkjörseðla, sem enginn ágreiningur er um, að gildir séu, rifur kjörstjórn frá fylgibréfunum, gætir þess vandlega, að þeir opnast ekki né skaddist og lætur þá í atkvæðakassann.

106. gr.

Frambjóðendur og umboðsmenn eiga rétt á að gæta þess, að kjörstjórn og kjósendur hegði sér lögum samkvæmt við kosningarathöfnina, og má hver þeirra átelja við kjörstjórnina það, er honum þykir áfátt.

Nú þykir frambjóðanda eða umboðsmanni eitthvað ólöglegt við kosningarathöfnina og fær það ekki leiðrétt, og á hann þá rétt á, að fá ágreiningsálitid bókad þegar í stað í kjörbókina, og sker Alþingi úr því síðar, hver áhrif það skuli hafa á kosninguna.

Neiti kjörstjórn að bóka eitthvað fyrir frambjóðanda eða umboðsmann áhrærandi kosningargerðina, á hann rétt á að bóka það sjálfur, og riti hann nafn sitt undir.

107. gr.

Þá er atkvæðagreiðslu er slitið og utankjörfundaratkvæðaseðlar þeir, er gildir hafa verið teknir, hafa verið látnir í atkvæðakassann, skal oddviti jafn-skjótt ganga frá í umslagi sér öllum þeim seðlum, sem ónýttir hafa verið (sbr. 72. og 98. gr.), í öðru umslagi öllum þeim utankjörfundaratkvæðum, sem ágreiningur er um (sbr. 104. gr.) og í hinu þriðja öllum þeim seðlum, sem afgangur eru ónotaðir. Þegar umslögunum hefir verið lokað, skal ganga frá þeim öllum þremur, ásamt lyklinum að atkvæðakassanum í aðalumslaginu og loka því. Til þessa skal nota umslög þau, sem yfirkjörstjórn hefir sent í þessu skyni. Því næst

skal oddviti, er bókun er lokið og kjörbókin hefir verið undirrituð af kjörstjórninni og frambjóðendum eða umboðsmönnum, ef viðstaddir eru, ganga frá öllu saman, atkvæðakassa, aðalumslagi og kjörbók í strigapoka þeim, er atkvæðakassanum fylgir, binda vandlega fyrir með snæri eða sterku seglgarni, sem ekki eru hnútar á, og setja innsigli kjörstjórnarinnar á fyrirbandið sem næst hnútnum. Frambjóðendur eða umboðsmenn eiga rétt á að setja innsigli sín á enda fyrirbandsins. Þokann skal merkja til yfirkjörstjórnar og senda henni þegar í stað, í pósti, ef ferð fellur þá þegar, en annars með áreiðanlegum sendimanni. Skal yfirkjörstjórn gefa viðurkenningu fyrir móttöku.

108. gr.

Ef yfirkjörstjórn er viðstödd á kjörstað og talning atkvæða fer fram samtundis, má undirkjörstjórn afhenda yfirkjörstjórn atkvæðakassann óinnsigliaðan, að viðstöddum frambjóðendum eða umboðsmönnum.

XIII. KAFLI

Kosningaúrslit í kjördæmum.

109. gr.

Ef ekki hafa fleiri frambjóðendur boðið sig fram við aukakosningu í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, en kjósa á þingmenn í kjördæminu (sbr. 53. gr.), úrskurðar yfirkjörstjórn þá þegar í stað, að loknum framboðsfresti, rétt kjörna og gefur þeim kjörbréf. Hið sama gerir yfirkjörstjórn við aukakosningu í Reykjavík, ef þar er ekki nema einn listi í kjöri eða ef ekki standa fleiri nöfn samtals á listum þar en kjósa á þingmenn og vara-þingmenn.

110. gr.

Yfirkjörstjórn skal með nægum fyrirvara á undan kosningum anglýsa stund og stað, þá er hún komi saman til að opna atkvæðakassana og telja atkvæðin. Undirkjörstjórnnum er skylt að sjá um, að þá séu atkvæðakassarnir og þau kjörgögn, sem þeim eiga að fylgja, komin í hendur yfirkjörstjórnar, nema gild forföll banni.

111. gr.

Talning atkvæða skal fara fram fyrir opnum dyrum, svo að kjósendum gefist kostur á að vera við, eftir því sem húsrúm leyfir.

Sé frambjóðandi ekki viðstaddur né umboðsmaður hans, skal yfirkjörstjórn kveðja valinkunnan mann, úr sama stjórnmalaflokki, ef unnt er, til að vera talsmaður hans og gæta réttar hans. Í Reykjavík skal fara eins að, ef umboðsmaður lista er ekki viðstaddur.

Sé landlisti í kjöri, og enginn sérstakur umboðsmaður hans viðstaddur, skal frambjóðandi þess stjórnmalaflokks, sem landlistann hefir í kjöri, eða umboðsmaður þess frambjóðanda eða skipaður talsmaður, vera sjálfsagður til að gæta

réttar landlistans. Hið sama er í Reykjavík um umboðsmann eða skipaðan talsmann framboðslista þar.

112. gr.

Í viðurvist þessara manna opnar svo yfirkjörstjórn atkvæðasendingarnar úr hverri kjördeild kjördæmisins, eftir að þeim hefir verið gefinn kostur á að sannfærast um, að öll innsigli séu óskoðduð. Jafnótt og hver atkvæðakassi er opnaður skal seðlum þeim, sem í honum eru, óskoðuðum, hellt í hæfilegt tómt ílát með loki yfir, og þannig haldið áfram unz allir atkvæðakassarnir eru tæmdir. En við og við skal loka ílátinu og hrista það, svo að seðlarnir úr hinum einstöku kjördeildum blandist vel saman.

Því næst opnar oddviti ílátið, tekur upp einn og einn kjörseðil í einu, les upp nafnið eða nöfnin, sem við er merkt á hverjum seðli eða listabókstaf, ef um lista er að ræða, og réttir hann jafnótt frambjóðendum eða umboðsmönnum til athugunar, en meðkjörstjórar merkja á meðan á blað atkvæðatöluna við nafn hvers frambjóðanda eða lista.

113. gr.

Atkvæði skal meta ógilt:

1. ef kjörseðill er auður,
2. ef ekki verður séð, við hvern frambjóðanda eða lista er merkt, eða ef ekki verður séð með vissu, hvort það, sem stendur á utankjörfundarseðli getur átt við nokkurn af frambjóðendum þeim eða listum, sem í kjöri eru,
3. ef merkt er við nöfn fleiri frambjóðenda en kjósa á, eða fleiri listabókstafi en einn, eða tölumerkt nöfn á fleirum listum en einum, eða skrifuð fleiri nöfn á utankjörfundarseðil en frambjóðendanna, sem kjósa á, eða fleiri en einn listabókstafur.
4. ef áletrun er á kjörseðli, fram yfir það sem fyrir er mælt eða annarleg merki, sem ætla má, að sett séu af ásettu ráði, til að gera seðilinn auðkennilegan eða ef eitthvað er innan í utankjörfundarseðli, sem ætla má að hafi verið sett þar í sama skyni,
5. ef kosið er á sama kjörseðli hvorttveggja landlisti og frambjóðandi, eða í Reykjavík landlisti og listi kjördæmisins (sbr. þó 115. gr.), eða fleiri en einn landlisti,
6. ef kjörseðill er annar en kjörstjórn eða kjörstjóri hefir löglega afhent.

114. gr.

Atkvæði skal ekki meta ógilt þó að gallað sé, ef greinilegt er, hvernig það á að falla, nema augljóslega komi í bága við framangreind ákvæði. Þannig skal taka gilt atkvæði, þó að merkt sé aftan við nafn eða listabókstaf, þó að kross sé ólögulegur, þó að á utankjörfundarseðli sé sleppt föðurnafni eða ættarnafn eitt sett, ef greinilegt er eftir sem áður, við hvern átt er, þó að titill og heimili fylgi nafni, þó að orðið listi eða landlisti fylgi listabókstaf að óþörfu, þó að í stað listabókstafs standi heiti stjórnmalaflokks, sem landlista hefir í kjöri o. s. frv.

Í kjördæmi, þar sem kjósa á tvo þingmenn, er atkvæði gilt, þó að ekki sé kosinn nema einn frambjóðandi.

Lista í Reykjavík telst atkvæði, þó að láðst hafi að merkja við listabókstaf, ef nafn eða nöfn á honum eru tölusett eða krossað við nafn, enda séu ekki aðrir gallar á.

115. gr.

Nú hefir kjósenda orðið það á, að kjósa bæði frambjóðanda eða frambjóðendur eða lista flokks og jafnframt landlista hins sama flokks, og skal þá að vísu taka seðilinn gildan sem atkvæði greitt frambjóðanda eða frambjóðendum eða í Reykjavík lista kjördæmisins, en landlistann skal þá telja ókosinn. Ógildur er þó slíkur seðill, ef með frambjóðanda flokksins er kosinn frambjóðandi annars flokks eða frambjóðandi utan flokka.

116. gr.

Komi öllum saman um, yfirkjörstjórn, frambjóðendum og umboðsmönnum, að einhver kjörseðill sé ógildur, skal hann ógildan telja. Verði ágreiningur meðal kjörstjórnar um gildi kjörseðils, skal afl atkvæða ráða úrslitum.

Nú verður ágreiningur milli kjörstjórnar og einhvers frambjóðanda eða umboðsmanns um það, hvort kjörseðill sé gildur eða ógildur, skal þá leggja þá seðla í tvö sérstök umslög, í annað þá seðla, sem kjörstjórn hefir úrskurðað gilda, og í hitt þá seðla, sem hún hefir úrskurðað ógilda.

Þá er allir kjörseðlar eru upp lesnir og atkvæðin skráð telur yfirkjörstjórnin atkvæðin saman með nákvæmu eftirliti frambjóðenda og umboðsmanna og skal þess gætt, að samtölu atkvæða beri saman við tölu þeirra, sem atkvæði hafa greitt samtals í kjördæminu samkvæmt skýrslum undirkjörstjórna og að allt komi heim við samtölu afgangsseðla.

Umslögunum með ágreiningsseðlunum skal því næst lokað með innsigli yfirkjörstjórnar, og eiga frambjóðendur eða umboðsmenn þeirra rétt á að setja einnig fyrir þau innsigli sín. Yfirkjörstjórn sendir dómsmálaráðuneytinu eftirrit af gerðabók sinni viðvíkjandi kosningunni, ásamt ágreiningsseðlunum, sem dómsmálaráðuneytið leggur fyrir Alþingi í þingbyrjun með sömu ummerkjum sem það tók við þeim.

117. gr.

Til þess að finna hver frambjóðandi eða frambjóðendur ná kosningu í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, skal leggja við persónulega atkvæðatölu hvers frambjóðanda tölu þeirra atkvæða, sem í kjördæminu hafa fallið á landlista þess stjórnmalaflokks, sem frambjóðandinn eða frambjóðendurnir eru í kjöri fyrir.

Nú eru í kjördæmi þar sem kjósa á einn þingmann, fleiri frambjóðendur en einn fyrir hinn sama stjórnmalaflokk, og skal þá skipta landlistaatkvæðatölu á milli frambjóðenda flokksins í hlutfalli við persónulega atkvæðatölu þeirra.

Ef í kjördæmi, þar sem kjósa á tvo þingmenn, eru fleiri en tveir frambjóðendur fyrir hinn sama stjórnmalaflokk, skal skipta tvöfaldri landlistaatkvæðatölu flokksins á milli frambjóðenda hans í hlutfalli við persónulega atkvæðatölu þeirra.

Þann frambjóðanda, sem hæstri tölu nær, lýsir yfirkjörstjórn kosinn, eða þá tvo, sem hæstum tölum ná, ef tvo þingmenn á að kjósa.

118. gr.

Í Reykjavík skal telja saman, hve margir hafa kosið hvern lista, og er það atkvæðatala listanna hvers um sig.

Til þess að finna, hve margir frambjóðendur hafa náð kosningu af hverjum um lista, skal leggja við atkvæðatölu hvers lista tölu þeirra atkvæða, sem í kjördæminu hafa fallið á landlista þess stjórnmalaflokks, sem listinn er í kjöri fyrir. Nú eru fleiri listar en einn í kjöri fyrir hinn sama stjórnmalaflokk og skal þá skipta landlistaatkvæðatölunni á milli lista flokksins í hlutfalli við atkvæðatölu þeirra. Þessar tölur skal síðan skrifa hverja fyrir neðan sinn listabókstaf, þá helming talnanna, þá þriðjung þeirra, þá fjórðung o. s. frv., eftir því, hve marga þingmenn á að kjósa og hverjum lista getur mest hlotnast, þannig, að útkomutölur þessar standi í röð fyrir hvern lista. Síðan skal marka hæstu útkomutölurnar jafnmargar og kjósa á þingmenn, og fær hver listi jafnmarga þingmenn kosna, sem hann á af tölum þessum.

Standi ekki svo mörg nöfn á lista, sem honum bera fulltrúar eftir útkomutölum, skal taka þau, sem vantar, af hinum listunum, eftir sömu reglu.

119. gr.

Til þess að finna, hverjir frambjóðendur hafa náð kosningu á hverjum lista í Reykjavík, skal telja saman atkvæði hvers einstaks frambjóðanda á þann hátt, sem nú skal greina:

Kjörstjórnin telur saman alla þá kjörseðla hvers lista, þar sem kjósendur hafa enga breytingu gert á röð frambjóðenda á listanum, og á efsti frambjóðandi hvers lista jafnháa atkvæðatölu samanlagt á þeim kjörseðlum og seðlarnir eru margir, en hver hinna frambjóðendanna það brot af hinni sömu atkvæðatölu, að í teljara þess sé tala þeirra frambjóðenda listans, sem kosningu hafa náð að frádreginni tölu þeirra frambjóðenda, sem frammar standa á listanum, og í nefnara þess tala þeirra frambjóðenda listans, sem kosningu hafa náð.

Síðan tekur kjörstjórnin alla þá kjörseðla hvers lista, þar sem kjósendur hafa gert meiri eða minni breytingar við röð frambjóðendanna á listanum, og reiknar saman atkvæðatölu hvers frambjóðanda á þessum kjörseðlum eftir framangreindri reglu. Hafi kjósandi aðeins sett tölu við eitt nafnið eða nokkuð af þeim, eða strikað yfir nafn eða nöfn, telst hann una við röðina að öðru leyti, og þokast þeir frambjóðendur, sem ekki er merkt við, aðeins til við tilfærslu eða brottfall hinna; sé strikað yfir nafn frambjóðanda á kjörseðli telst honum ekkert atkvæði né hluti úr atkvæði á þeim seðli.

Kjörstjórnin leggur samanlagða atkvæðatölu hvers frambjóðanda á þessum kjörseðlum við samanlagða atkvæðatölu hans á þeim kjörseðlum, þar sem engin breyting var gerð á röð frambjóðendanna á lista hans, og er þar með fundin endanleg atkvæðatala hvers frambjóðanda.

Þeir frambjóðendur, sem hæsta hafa fengið samanlagða atkvæðatölu á hverjum lista samkvæmt því, sem að framan segir, hafa náð kosningu sem þingmenn listans í þeirri röð, sem atkvæðatölur þeirra segja til, og svo margir sem listanum ber eftir atkvæðamagni hans.

120. gr.

Framboðslisti í Reykjavík, sem hlotið hefir þingmann eða þingmenn, hefir rétt til jafnmargra varaþingmanna, en sá listi, sem ekki hefir hlotið þingmann, hefir ekki rétt til varamanns, þó að hann hefði atkvæðatölu til.

Varamennina á hverjum lista skal tilnefna á sama hátt sem aðalmennina þannig, að þeir eru tilnefndir varamenn, sem hæstar atkvæðatölur hafa, næst á eftir þeim, sem þingmannskjöri hafa náð.

121. gr.

Hafi ekki við almennar kosningar eða uppkosningar í sambandi við þær fleiri frambjóðendur verið í kjöri í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, en kjósa á þar þingmenn, skal yfirkjörstjórn lýsa þá kosna, án tillits til þess, hver atkvæði þeim hafa verið greidd, og eins þó að enginn hafi greitt þeim atkvæði. Hið sama skal og yfirkjörstjórn í Reykjavík gera, ef ekki hefir verið nema einn listi þar í kjöri eða ef ekki hafa staðið fleiri nöfn samtals á listum þar, en kjósa á þingmenn og varaþingmenn.

122. gr.

Hafi tveir frambjóðendur eða fleiri jöfn atkvæði og geta ekki báðir eða allir náð kjöri sem þingmenn, varpar yfirkjörstjórn hlutkesti á þann hátt, að hún ritar nöfn þeirra frambjóðenda, sem jöfn hafa atkvæði, á samskonar seðla hvert um sig, lætur seðlana samanbrotna í hylki og breiðir yfir, og kveður til einhvern af óviðkomandi áhorfendum, að draga einn seðil úr hylkinu, og segir nafnið á seðlinum til, hver sé kosinn.

123. gr.

Þegar búið er að telja atkvæðin að fullu, skal yfirkjörstjórn þegar í stað fá hinum kjörna þingmanni eða þingmönnum, svo og varaþingmönnum kjörbréf, samið samkv. fyrirmynd, er dómsmálaráðuneytið segir fyrir um, og senda dómsmálaráðuneytinu tilkynning um úrslit kosningarinnar í kjördæminu, og skal það birt í B-deild Stjórnartíðindanna.

124. gr.

Sé atkvæðasending frá einhverri kjördeild ekki komin til yfirkjörstjórnar á þeim tíma, sem nefndur er í 110. gr., skal yfirkjörstjórn engu að síður opna atkvæðakassa og önnur kjörgögn á ákveðnum degi, svo sem auglýst hafði verið, en aðeins eigi lýsa neinn þingmann kosinn fyr en atkvæðasending sú, er vantaði, er komin og þau atkvæði talin með. En auglýsa skal frambjóðendum eða umboðsmönnum eftir því sem auðið er, hvenær sendingin verður opnuð, til þess að þeir eigi kost á að vera þá viðstaddir.

125. gr.

Yfirkjörstjórnir skulu tafarlaust senda landkjörstjórn skýrslu yfir atkvæðatölurnar hver úr sínu kjördæmi og greina hve mörg gild atkvæði hafi fallið á hvern landlista og hve mörg á hvern frambjóðanda persónulega, eða í Reykjavík á hvern lista kjördæmisins, svo og úr kjördæmum, þar sem tveir þingmenn

eru kosnir, hvernig samkosningar hafa fallið og hverjir frambjóðendur hafa verið kosnir einir sér og hve oft, enda láti hún fylgja skilríki frambjóðendanna, eða í Reykjavík listanna, um það, fyrir hvern stjórnmalaflokk þeir hafa verið í kjöri, þau er fylgdu framboðum þeirra. Ennfremur skal greina á skýrslunni á hversu mörgum gildum kjörseðlum kjósendur hafa breytt nafnaröð, eða skipað niður nöfnum, eða strikað út nöfn eða bætt nöfnum á landlista eða gert uppástungur um, í hverri röð frambjóðendur flokks, sem ekki hefir landlista í kjöri, skuli koma til greina við úthlutun uppbotarþingsæta og skal kjörstjórn ganga frá í böggli öllum þeim gildum kjörseðlum, sem slik áritun er á, innsigla böggulinn og senda landkjörstjórn í ábyrgðarpósti jafnframt skýrslunni. Skrifu frambjóðendur eða umboðsmenn undir skýrsluna ásamt yfirkjörstjórn, ef viðstaddir eru.

Landkjörstjórn lætur yfirkjörstjórnnum í té eyðublöð undir þessar skýrslur.

126. gr.

Yfirkjörstjórnir senda Hagstofunni, hver úr sínu kjördæmi, skýrslu um kosninguna, ritaða á eyðublað, er Hagstofan lætur í té.

XIV. KAFLI

Úthlutun uppbotarþingsæta.

127. gr.

Þegar landkjörstjórn hafa borizt skýrslur allar um kosningaúrslit í kjördæmum, eftir almennar alþingiskosningar (sbr. 125. gr.), skal hún koma saman til að úthluta allt að 11 uppbotarþingsætum til jöfnunar milli þingflokka, þannig, að hver þeirra fái þingsæti í sem fyllstu samræmi við atkvæðatölu sína við kosningarnar. Landkjörstjórn auglýsir með hæfilegum fyrirvara stað og stund, er hún kemur saman í þessu skyni, svo að umboðsmönnum gefist kostur á að vera viðstaddir (sbr. 33. gr.).

128. gr.

Landkjörstjórn tekur til meðferðar og úrskurðar, að öllum skilríkjunum athuguðum, hverjum stjórnmalaflokkum skuli telja frambjóðendur þá og framboðslista, er í kjöri hafa verið við kosningarnar, og hverja utan flokka, einnig hverjir stjórnmalaflokkar hafi náð þingsæti og teljist því þingflokkar, en aðrir flokkar koma ekki til greina við úthlutun uppbotarþingsæta.

Atkvæði, sem fallið hafa á frambjóðendur utan flokka, koma ekki til greina við úthlutun uppbotarþingsæta.

129. gr.

Landkjörstjórn telur nú saman atkvæðatölur hvers þingflokks og fjölda þingmanna þeirra hvers um sig, kosinna í kjördæmum.

Hverjum þingflokki teljast atkvæði á þessa leið:

1. Samanlögð atkvæði frambjóðenda flokksins í einmenningskjördæmum.
2. Samanlögð atkvæði framboðslista flokksins, eins eða fleiri, í Reykjavík.
3. Samanlögð atkvæði frambjóðenda flokksins í tvímenningskjördæmum, sem kosnir hafa verið einir sér.
4. Helmingur samanlagðra atkvæða frambjóðenda flokksins í tvímenningskjördæmum, sem kosnir hafa verið tveir og tveir saman.
5. Helmingur samanlagðra atkvæða frambjóðenda flokksins í tvímenningskjördæmum, sem kosnir hafa verið með frambjóðendum annara stjórnmalaflokka.
6. Samanlögð atkvæði landlista flokksins.

130. gr.

Til þess að finna hvernig uppbótarpingsætum ber að skipta á milli þingflokka, skal skrifa atkvæðatölur þeirra í röð, hverja niður undan annari, aftan við nafn síns flokks. Aftan við atkvæðatölu hvers flokks skal rita tölu þingmanna hans, kosinna í kjördæmum. Síðan skal deila tölu þingmanna hvers flokks í atkvæðatölu hans og skrifa útkomurnar aftan við hinar fyrri tölur og í sömu röð. Séu útkomurnar ekki jafnar, en hefðu orðið jafnari (þ. e. minni munur á hinni hæstu útkomu og hinni lægstu), ef ein deilitalan (þ. e. ein þingmannatalan) hefði verið einum hærri, skal úthluta hinu fyrsta uppbótarpingsæti til þess flokksins, sem hæsta á útkomuna. Tölur þingmanna flokkanna, eins og þær nú eru orðnar, skal skrifa aftan við hinar fyrri tölur í sömu röð, og deila þeim hverri um sig í atkvæðatölu síns flokks (þ. e. í hinar fyrstu tölur). Útkomurnar skal enn skrifa aftan við hinar fyrri tölur og í sömu röð. Séu þær ekki jafnar, en hefðu orðið jafnari, ef ein deilitalan hefði verið einum hærri, skal úthluta hinu öðru uppbótarpingsæti til þess flokks, sem nú á hæsta útkomuna. Tölur þingmanna flokkanna, eins og þær nú eru orðnar, skal enn á ný skrifa aftan við hinar fyrri tölur í sömu röð, og þannig skal halda áfram að deila tölu þingmanna hvers flokks, hverri um sig, í atkvæðatölu síns flokks, og úthluta jafnan uppbótarpingsæti til þess flokksins, sem hæsta fær útkomuna, unz útkomurnar geta ekki jafnari orðið, nema 11 uppbótarpingsætum hafi verið úthlutað áður.

Verði útkomur tveggja eða fleiri flokka jafnar áður en lokið er úthlutun uppbótarpingsæta, og eigi báðir eða allir tilkall til uppbótarpingsætis, skal varpa hlutkesti um, hverjum flokknum skuli úthluta uppbótarpingsæti, og haga hlutkestinu á þann hátt, sem fyrir er mælt í 122. gr.

131. gr.

Til þess að finna hverjir frambjóðendur hvers þingflokks hafa náð uppbótarpingsæti, skal fara þannig að:

Ef þingflokkur hefir haft landlista í kjöri, koma frambjóðendur flokksins til greina við úthlutun uppbótarpingsæta í þeirri röð, sem þeir eru í á listanum, að kosningu lokinni. Sé um að ræða landlista, sem nöfnum hefir verið raðað á fyrirfram, er miðað við þá röð, en sé um að ræða landlista, sem nöfnum hefir ekki verið raðað á fyrirfram, skipast frambjóðendurnir á listann í röð eftir

tölu þeirra atkvæða, sem fallið hafa á þá í kjördæmum, þannig, að sá, sem flest atkvæði hefir fengið, verður efstur í röðinni, sá, sem næst flest atkvæði hefir fengið verður næst efstur o. s. frv. Hafi þingflokkur ekki haft landlista í kjöri gerir landkjörstjórn honum lista og raðar á hann frambjóðendum flokksins í kjördæmum eftir sömu reglu.

Nú hafa kjósendur breytt nafnaröð, eða skipað niður nöfnum, eða strikað út nöfn eða bætt nöfnum á landlista eða gert uppástungur um, í hverri röð frambjóðendur flokks, sem ekki hefir landlista í kjöri, skuli koma til greina við úthlutun uppþótarþingsæta, og skal þá reikna út atkvæðatölu hvers einstaks á hverjum lista eftir sömu reglum, sem fyrir er mælt um lista í Reykjavík (sbr. 119. gr.) og miða við það, að efsti frambjóðandi listans hafi alla samanlagða atkvæðatölu flokksins, sem listann hefir haft í kjöri, hafi hann ekki færzt til á listanum við breytingar kjósenda á nafnaröð listans eða niðurskipun þeirra á listann, útstrikun eða viðbætur nafna. Er síðan raðað á lista hvers þingflokks eftir atkvæðatölunum, þannig, að sá, sem hæsta atkvæðatölu fær á hverjum lista, verður efstur á listanum, sá, sem næst hæsta atkvæðatölu fær, næst efstur o. s. frv. Hafi tveir eða fleiri jöfn atkvæði, er varpað hlutkesti um röðina, og er hlutkestinu hagað í samræmi við ákvæði 122. gr.

Því næst nemur landkjörstjórn burtu af lista hvers þingflokks alla þá, sem kosningu hafa náð í kjördæmum, og ef á lista eru þá eftir tveir, eða fleiri, sem í kjöri hafa verið í sama kjördæmi, nemur hún einnig burtu alla þá, nema þann einn fyrir hvert kjördæmi, sem hefir hæsta eða hærri atkvæðatölu.

Skorti nú á, að eftir séu á lista þingflokks tvöfalt fleiri nöfn en listanum hafa hlotnast uppþótarþingsæti, og sé um landlista að ræða, sem nöfnum hefir verið raðað á fyrirfram, er talan fyllt með því að bæta neðan við listann nöfnum frambjóðenda flokksins í kjördæmum, sem ekki hafa náð kosningu eftir framangreindum reglum, meðan til hrekkur. En síðan, og á þann hátt einnig þegar nöfn skortir á landlista þingflokks, sem á hafa verið allir frambjóðendur flokksins í kjördæmum, nefnir hlutaðeigandi flokkstjórn til menn eftir því sem til þarf, til viðbótar á listann, og skal veita henni hæfilegan frest til þess.

Þeir, sem nú standa eftir á landlista hvers þingflokks, hafa náð kosningu sem landkjörnir þingmenn, svo margir af hverjum landlista, sem hlutaðeigandi þingflokki hafa hlotnast uppþótarþingsæti.

132. gr.

Þingflokkur, sem hlotið hefir uppþótarþingsæti, hefir rétt til jafnmargra varaþingmanna og hann hefir hlotið uppþótarþingsæti.

Varasætunum er úthlutað á sama hátt sem aðalsætunum, þannig, að úthlutað er, samkvæmt framangreindum reglum, tvöfalt fleiri sætum til hvers þingflokks en honum ber af uppþótarþingsætum, og verði þeir, sem umfram eru rétta tölu landkjörinna þingmanna hvers flokks, varamenn þeirra.

133. gr.

Þegar úthlutað hefir verið uppþótarþingsætum samkvæmt 131. gr., skal landkjörstjórn tafarlaust gefa þeim, sem kosningu hafa náð í uppþótarþingsæti

svo og varamönnum kjörbréf, sem 1., 2., 3. o. s. frv. landkjörnum þingmönnum eða varaþingmönnum, eftir þeirri röð, sem þeir hafa náð kosningu. Kjörbréfin skulu gerð eftir fyrirmynd, er dómsmálaráðuneytið segir fyrir um.

Landkjörstjórn sendir dómsmálaráðuneytinu tilkynning um úthlutun uppþótarþingsætanna og skal birta nöfn hinna landkjörnu þingmanna í B-deild Stjórnartíðindanna.

134. gr.

Landkjörstjórn sendir Hagstofunni skýrslu um atkvæðatölur flokkanna og úthlutun uppþótarþingsætanna, ritaða á eyðublað, er Hagstofan lætur í té.

135. gr.

Nú er ágreiningur milli umboðsmanna landlista eða stjórnmalaflokks, sem þátt hefir tekið í alþingiskosningum, og landkjörstjórnar um felldan úrskurð, og eiga þá umboðsmenn rétt á að fá bókaðan ágreining sinn í gerðabók landkjörstjórnar. Landkjörstjórn sendir dómsmálaráðuneytinu eftirrit af gerðabók sinni um landlista og úthlutun uppþótarþingsæta svo og skýrslur þær og skilríki frá yfirkjörstjórnnum, sem ágreiningur kann að vera um, en dómsmálaráðuneytið leggur það fyrir Alþingi í þingbyrjun með sömu ummerkjum og það tók við því.

136. gr.

Nú hefir Alþingi úrskurðað ógilda kosningu þingmanns, sem kjörbréf hefir fengið í kjördæmi eftir almemar alþingiskosningar, og skal þá uppkosning fara fram. Þá skal landkjörstjórn, eftir að hin nýja kosning hefir farið fram og ef samanlagðar atkvæðatölur þingflokka gefa nú ástæðu til slíks, leiðréttá fyrri niðurstöður um úthlutun uppþótarþingsæta og getur þá meðal annars farið svo, að sá, sem áður hefir verið úrskurðaður í uppþótarþingsæti sem landkjörinn þingmaður, missi við það umboð sitt.

XV. KAFLI

Kosningum frestað, uppkosningar, aukakosningar og kosningar eftir þingrof.

137. gr.

Nú ferst kosning fyrir í einhverri kjördeild á hinum ákveðna degi sökum óveðurs eða af öðrum óviðráðanlegum orsökum og kveður þá undirkjörstjórn innan viku til kjörfundar að nýju. Í kaupstöðum og kauptúnum skal birta fundarboðið á sama hátt og venja er þar að birta opinberar auglýsingar, en í sveitum skal senda með það gagnert á hvert heimili.

Farist kosning fyrir af því, að kjörseðlasending kemur eigi til skila skal undirkjörstjórn tafarlaust tilkynna það yfirkjörstjórn, sem endurnýjar sendinguna svo fljótt, sem verða má. Undirkjörstjórn kveður síðan til kjörfundar að nýju á þann hátt, sem fyrir er mælt í 1. málsg. þessarar greinar.

Komi atkvæðasending frá kjördeild ekki til skila til yfirkjörstjórnar, en kosning hefir farið fram, lætur yfirkjörstjórn nýja kosning fara fram í kjördeildinni og fer um hana að öllu leyti á sama hátt og fyr segir.

138. gr.

Nú deyr frambjóðandi í kjördæmi, þar sem kosið er óhlutbundnum kosningum, innan viku fyrir kjördag (sbr. 32. gr.), eða uppkosning verður nauðsynleg fyrir það, að kosning er úrskurðuð ógild samkv. 41. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. 145. og 146. gr. þessara laga, eða þingmannssæti verður af öðrum ástæðum autt áður en kjörtímabil er á enda og skal þá dómsmálaráðuneytið með auglýsingu í Lögbirtingablaðinu kveðja til nýrra kosninga og ákveða kjördag svo fljótt sem því verður við komið og eigi síðar en innan mánaðar, ef kosningu hefir verði frestað, sökum þess að frambjóðandi hafi látizt, eða ef um uppkosningu er að ræða fyrir það, að kosning hafi verið úrskurðin ógild.

Kosningu og kjördag skal tilkynna yfirkjörstjórn í tæka tíð, svo að hún geti sent undirkjörstjórnnum lögboðin kjörgögn. Að öðru leyti fer kosning fram samkvæmt fyrirmælum þessara laga.

Aukakosning þingmanns gildir fyrir svo langan tíma, sem sá átti eftir, er hinn nýkosni kemur í staðinn fyrir.

139. gr.

Nú er þing rofið og boðað til nýrra kosninga og ákveður konungur þá kjördag, sem skal tilkynna yfirkjörstjórnnum í tæka tíð, svo að þær geti sent undirkjörstjórnnum lögboðin kjörgögn.

Að öðru leyti fara þessar kosningar fram samkv. fyrirmælum þessara laga.

XVI. KAFLI

Skil á utankjörfundarkjörgögnum.

140. gr.

Hreppstjórar og skipstjórar skulu tafarlaust eftir kjördag senda bæjarfógeta þeim eða sýslumanni (í Reykjavík lögmanni), sem þeir hafa fengið kjörgögn hjá, öll ónotuð kjörblöð með tilheyrandi umslögum, svo og stofna af notuðum kjörblöðum. Hafi kjörblað eða umslag glatazt, skal þess getið sérstaklega og umslag eða kjörblað, tölusett sömu tölu, sent með. Skal hlutaðeigandi sýslumaður eða bæjarfógeti (í Reykjavík lögmaður) ganga stranglega eftir því, að skil þessara kjörstjóra utan kjörfunda séu svo greinileg, að séð verði með fullri vissu, til hvers hvert einasta kjörblað með tilheyrandi umslagi, sem ekki er skilað aftur, hefir verið notað.

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) senda síðan dómsmálaráðuneytinu afrit bóka þeirra, sem þeir halda yfir kjörgögnin (sbr. 46. gr.) ásamt skilagrein yfir notuð kjörgögn og skýrslu um það, sem ónotað er. Skulu sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) varðveita hin ónotuðu kjör-

gögn til notkunar við uppkosningar og aukakosningar, er fyrir kunna að koma. En fyrir hverjar almennar kosningar skulu þeir senda dómsmálaráðuneytinu eftirstöðvar kjörgagna og gera grein fyrir því, sem notað hefir verið, ef nokkuð er. Dómsmálaráðuneytið skal ganga stranglega eftir glöggum skilum af hendi bæjarfógeta og sýslumanna (í Reykjavík lögmanns).

141. gr.

Yfirkjörstjórnir skulu þegar að lokinni atkvæðatalningu taka alla utankjörfundarseðla aðra en þá, sem ágreiningur kann að vera um og teknir hafa verið frá samkvæmt ákvæðum 116. greinar, búa um þá í sterku umslagi eða umbúðapappír, innsigla bréfið eða böggulinn vandlega og senda til sýslumanns þess eða bæjarfógeta, sem úthlutaði utankjörstaðagögnum í kjördæminu (í Reykjavík lögmanns). Geta skal þess með greinilegri áritun, að í bréfinu eða bögglinum séu notaðir utankjörfundarseðlar og frá hvaða kosningu.

Sýslumenn og bæjarfógetar (í Reykjavík lögmaður) skulu geyma þessi bréf og böggla óopnaða í tvö ár, og hafi kjörseðlanna þá ekki verið krafizt af rannsóknardómara í sakamáli út af grun um atkvæðafölsun, skal brenna þá í óhreyfðum umbúðum.

XVII. KAFLI

Óleyfilegur kosningaróður.

142. gr.

Það er óleyfilegur kosningaróður:

1. Að safna undirskriftum um áskoranir um framboð til þingmennsku eða loforð um kjörfylgi, svo og að undirskrifa slíkar áskoranir, fram yfir það, sem tekið er fram um meðmælendur með frambjóðendum og framboðslistum í 27. gr. og um yfirlýsingar um fylgi við nýja stjórnmalaflokka í 28. gr. Þó er stjórn stjórnmalaflokks eða félags, sem gert hefir ályktun um áskorun um framboð til þingmennsku, heimilt að koma ályktuninni á framfæri.

2. Að stofna til eða taka þátt í prófkosningum um frambjóðanda eða framboðslista, nema það sé innan skipulagsbundins stjórnmalaflokks eða félags, og sé prófkosningin leynileg.

3. Að bera á mann fé eða friðindi til að hafa áhrif á, hvort hann greiðir atkvæði eða hvernig hann greiðir atkvæði, að svipta mann eða ógna manni með sviptingu atvinnu eða hlunninda í sama skyni, að heita á mann fé eða friðindum, ef kosning fari svo eða svo, að torvela hjúi sínu eða öðrum, sem menn hafa yfir að segja, sókn á kjörfund eða til utankjörfundarkjörstaðar, svo og að heita þvingunarráðstöfunum í sambandi við kosningar.

4. Að viðhafa kosningaróður, hvort heldur er með ræðuhöldum, prentuðum eða skrifuðum ávörpum eða auglýsingum á sjálfum kjörstaðnum, þ. e. í kjörfundarstofu, kjörklefa eða annarsstaðar í eða á þeim húsakynnum, þar sem kosning fer fram, svo og í næsta nágrenni.

5. Að gefa ónákvæmar eða villandi upplýsingar um sig eða aðra, svo sem

um nafn, aldur, búsetu í landinu, heimilisfang eða annað, sem leiðir eða leitt getur til þess, að maður verði settur á kjörskrá, sem ekki á rétt á að vera þar, eða maður ekki settur á kjörskrá eða tekinn út af kjörskrá, sem á rétt á að vera þar, eða maður verði látinn greiða atkvæði í stað annars manns, er stendur á kjörskrá eða fyrr en manni ber samkv. kjörskránni.

Hér undir heyrir sérstaklega, ef maður telur sig til málamynda heimilisfastan í kjördæmi, aðeins til þess, að verða settur þar á kjörskrá.

6. Að gefa út villandi kosningaleiðbeiningar.

7. Að rangfæra atkvæðagreiðslu, hvort heldur er með því að eyðileggja eða breyta atkvæði, sem greitt hefir verið, eða á annan hátt.

XVIII. KAFLI

Kosningakærum.

143. gr.

Nú kærir einhver kjósandi, að þingmann þann, er kosningu hlaut, skorti einhver kjörgengisskilyrði, eða að þingmaður eða framboðslisti hafi verið ólöglega framboðinu eða kosinn, svo að ógilda beri kosninguna, og skal hann þá innan 4 vikna frá því að kosningaúrslit voru auglýst, og áður en næsta Alþingi kemur saman, senda dómsmálaráðuneytinu kærur í tveimur samritum. Dómsmálaráðuneytið sendir þegar í stað framboðandanum, sem kæran varðar, eða ef um framboðslista er að ræða, umboðsmönnum listans annað samritið, en hitt skal lagt fyrir Alþingi þegar í þingbyrjun.

144. gr.

Kærum út af brotum á lögum þessum, að svo miklu leyti sem þau heyra ekki undir úrskurð hreppsnefnda og bæjarstjórna, kjörstjórna eða Alþingis, skal beina til hlutaðeigandi dómara, og fer um málareksturinn að hætti almennra lögreglumála, með þeirri undantekningu, er getur í 24. gr., nema um brot sé að ræða á hinum almennu hegningarlögum.

Enginn kjósandi, sem greitt hefir atkvæði við kosningar til Alþingis, skal skyldur að skýra frá því fyrir rétti í nokkru máli, hvernig hann hefir greitt atkvæði.

XIX. KAFLI

Úrskurður Alþingis um gildi kosninga.

145. gr.

Ef Alþingi berst kæra, um að nýkosinn þingmann skorti skilyrði fyrir kjörgengi eða sé á annan hátt ólöglega framboðinn eða kosinn, rannsakar það kærana og fellir úrskurð um hana jafnframt því sem það rannsakar kjörbréf hvers nýkosins þingmanns ásamt gögnum þeim, er Alþingi berast frá yfirkjörstjórn við-

vikjandi kosningu hans, og úrskurðar um gildi kosningarinnar á þann hátt, sem nánar er fyrir mælt í þingsköpum.

Ef þingmaður er ekki kjörgengur, úrskurðar Alþingi kosningu hans ógilda.

Ef þeir gallar eru á framboði eða kosningu þingmanns, sem ætla má að hafi haft áhrif á úrslit kosningarinnar, úrskurðar Alþingi kosningu hans ógilda, og einnig án þess, ef þingmaðurinn sjálfur, umboðsmenn hans eða meðmælendur hafa visvitandi átt sök á misfellunum, enda séu þær verulegar. Þegar um lista er að ræða, fer um alla þingmenn, kosna af listanum, eins og annars um einstakan þingmann, ef misfellurnar varða listann í heild.

Ef þingmaður hefir verið í kjöri í tveimur kjördæmum, eða á tveimur listum, eða fyrir fleiri stjórnsmálflokka en einn eða fyrir stjórnsmálflokk og jafnframt utan flokka við hinar sömu alþingiskosningar, úrskurðar Alþingi kosningu hans ógilda.

146. gr.

Nú hefir Alþingi úrskurðað kosningu þingmanns ógilda, og skal þá uppkosning fara fram, svo og ef þingmaður missir kjörgengi, nema hann eigi tilkall til varamanns.

XX. KAFLI

Hvernig varamenn taka þingsæti.

147. gr.

Varamenn þingmanna Reykjavíkur taka þingsæti eftir þeirri röð, sem þeir eru kosnir, þegar þingmenn þess lista, sem þeir eru kosnir á, falla frá eða forfallast, og án tillits til þess, hver þingmaður listans það er. Varamenn landkjörinna þingmanna taka þingsæti eftir hliðstæðri reglu.

Ef þingmaður Reykjavíkur eða landkjörinn þingmaður deyr, segir af sér þingmennsku eða missir kjörgengi, tekur varamaður sæti sem þingmaður út kjörtímabilið.

Ef þingmaður Reykjavíkur eða landkjörinu þingmaður forfallast sökum veikinda eða annars, á hann rétt á að láta varamann taka sæti sitt á meðan, en tilkynna skal hann forseta þeirrar deildar, er hann á sæti í, eða forseta sameinads Alþingis, ef Alþingi hefir ekki skipt sér í deildir, í hverju forföllin eru fólgin, og hversu lengi þau muni vara. Ef varamaður tekur þingsæti í forföllum þingmanns, skal hann ekki sitja skemur en 2 vikur, nema Alþingi hafi verið rofið, eða því slitið eða frestað áður.

Varamenn taka sæti í þeim nefndum innan Alþingis, er sá þingmaður sat í, er þeir taka sæti fyrir.

XXI KAFLI

Kostnaður.

148. gr.

Um greiðslu kostnaðar vegna framkvæmda á lögum þessum fer sem hér segir:

1. Ríkissjóður greiðir framlagðan nauðsynlegan kostnað við störf landkjörstjórnar og fyrir kjörgögn þau og áhöld, er dómsmálaráðuneytið eða landkjörstjórn lætur í té samkvæmt lögum þessum, svo og fyrir húsnæði til afnota fyrir landkjörstjórn. Ríkissjóður greiðir þó aðeins fyrir kjörkassa með tilheyrandi pokum til nýrra kjördeilda, en hvorki fyrir viðhald né endurnýjun þeirra og aðeins fyrir hin fyrstu tvö eintök kosningahandbókar til hvernar kjördeildar.

2. Sýslusjóðir eða bæjarsjóðir greiða framlagðan nauðsynlegan kostnað við störf yfirkjörstjórna og fyrir kjörgögn þau og áhöld, er yfirkjörstjórnir láta í té samkvæmt lögum þessum, svo og fyrir húsnæði, þar sem talning atkvæða fer fram.

3. Hreppsjóðir eða bæjarsjóðir greiða framlagðan nauðsynlegan kostnað við störf undirkjörstjórna og fyrir kjörgögn þau og áhöld, er undirkjörstjórnir láta í té samkvæmt lögum þessum, fyrir húsnæði til kjörfunda, svo og fyrir viðhald og endurnýjun atkvæðakassa með tilheyrandi pokum.

Kjörstjórnnum greiðast ekki dagpeningar, en ferðakostnaður eftir reikningi.

XXII. KAFLI

Refsiákvæði.

149. gr.

Það varðar sektum frá 50—5000 kr., ef ekki liggur þyngrri refsing við eftir öðrum ákvæðum þessara laga eða eftir öðrum lögum, ef hreppsnefnd, sýslunefnd, bæjarstjórn, kjörstjórn, utankjörfundarkjörstjóri eða embættismaður vanrækja að framkvæma það, sem fyrir þá er lagt í lögum þessum, eða haga framkvæmdinni visvitandi á ólöglegan hátt.

Refsingunni má beita við hvern einstakan í hreppsnefnd, sýslunefnd, bæjarstjórn eða kjörstjórn.

150. gr.

Það varðar sektum frá 50—500 kr.:

1. Ef maður býður sig fram til þingmennsku, vitandi að hann er ekki kjör-gengur.

2. Ef maður býður sig fram í fleirum kjördæmum en einu, eða á fleirum listum en einum, eða fyrir fleiri en einn stjórnmalaflokk eða fyrir stjórnmalaflokk og jafnframt sem utanflokkamaður.

3. Ef maður safnar undirskriftum um áskoranir um framboð til þingmennsku eða loforð um kjörfylgi fram yfir það, sem heimilað er í lögum þess-

um. Sömu refsingu sætir sá, sem undirskrifar slíkar áskoranir eða loforð, vitandi að lögleyfðri hámarkstölu er náð.

4. Ef maður stofnar til eða tekur þátt í almennum prófkosningum á annan hátt en heimilað er í lögum þessum.

5. Ef kjósandi ónýtir af ásettu ráði atkvæðaseðil sinn við kosningu á kjörfundi eða við kosningu hjá utankjörfundarkjörstjóra.

6. Ef kjósandi sýnir af ásettu ráði hvernig hann kýs eða hefir kosið (sbr. þó 95. gr.).

7. Ef maður njósna um hvernig kjósandi kýs eða hefir kosið.

8. Ef kjósandi gerir sér upp sjónleysi eða önnur forföll til þess að fá aðstoð við kosningu.

9. Ef maður aðstoðar kjósanda við atkvæðagreiðslu utan kjörfundar, eða ef kjósandi þiggur slíka aðstoð.

10. Ef kjósandi, sem greitt hefir atkvæði utan kjörfundar og komið atkvæðinu til undirkjörstjórnar, er staddur innan þess kaupstaðar, þar sem atkvæðagreiðslan fer fram eða í sveitum innan kjördeildarinnar og á þeim tíma, sem atkvæðagreiðslan fer fram, vanrækir að tilkynna undirkjörstjórn nærveru sína.

11. Ef maður vanrækir að koma til skila atkvæðabréfi, sem honum hefir verið trúað fyrir, eða tefur vísvitandi fyrir sendingu atkvæða og kjörgagna.

12. Ef maður sendir frá sér tvo eða fleiri kjörseðla með atkvæðum greiddum utan kjörfundar við hinar sömu alþingiskosningar.

13. Ef maður gefur ónákvæmar eða villandi upplýsingar um sig eða aðra á þann hátt, sem greint er í 142. gr. 5. tölulið, ef ekki liggur þyngri refsing við eftir öðrum ákvæðum þessara laga eða eftir öðrum lögum.

14. Ef maður gefur út villandi kosningaleiðbeiningar.

151. gr.

Það varðar 300—5000 króna sekt, nema þyngri refsing liggi við eftir öðrum lögum:

1. Ef kjörstjórnarmaður eða utankjörfundarkjörstjóri njósna um hvernig kjósandi kýs eða hefir kosið, eða gefur vísvitandi villandi kosningaleiðbeiningar.

2. Ef kjörstjórnarmaður segir frá, hvernig kjósandi, sem hann hefir aðstoðað, hefir greitt atkvæði.

3. Ef kjörstjórnarmaður, utankjörfundarkjörstjóri, póstur eða sá, sem tekið hefir að sér flutning kjörgagna samkvæmt 57. gr. eða atkvæðakassa samkv. 107. gr., tefur fyrir að það komist til skila.

152. gr.

Það varðar 50—5000 króna sekt og missi kosningaréttar í 5 ár og fyrir fullt og allt við itrekuð brot:

1. Ef maður ber fé eða friðindi á mann til að hafa áhrif á, hvort hann greiðir atkvæði eða hvernig hann greiðir atkvæði, eða ef maður sviptir mann eða ógnar manni með sviptingu atvinnu eða hlunninda í sama skyni, eða heitir á mann fé eða friðindum, ef kosning fari svo eða svo, eða ef maður torveldar hjúi sínu eða öðrum, sem hann á yfir að segja, sókn á kjörfund eða atkvæðagreiðslu utan kjörfundar.

2. Ef maður tekur fé eða friðindi fyrir að greiða atkvæði, láta vera að greiða atkvæði eða að greiða atkvæði á ákveðinn hátt.

3. Ef maður greiðir atkvæði á tveimur stöðum við hinar sömu alþingis-kosningar.

153. gr.

Það varðar betrunarhúsvinnu eða fangelsi og missi kosningarréttar:

1. Ef maður beitir þvingunarráðstöfunum eða ofbeldi eða hótunum um ofbeldi til að raska kosningafrelsi manns, annaðhvort á þann hátt að meina honum að greiða atkvæði eða að neyða hann til að greiða atkvæði á annan veg en hann vill.

2. Ef maður vísvitandi rangfærir atkvæðagreiðslu, annaðhvort á þann hátt að glata atkvæði, breyta atkvæði, skemma eða glata atkvæðasendingu, búa til kjörseðla, er líkjast mjög þeim, sem notaðir eru við kosningu, og hagnýtir þá sjálfur eða lætur þá frá sér, til þess að aðrir geti hagnýtt þá, rugla úrslit talningar atkvæða eða á annan hátt.

154. gr.

Sektir allar samkvæmt lögum þessum renna í rikissjóð.

XXIII. KAFLI

Hvenær lögín öðlast gildi.

155. gr.

Lög þessi öðlast gildi samtímis stjórnarskrárbreytingu þeirri, sem samþykkt er af Alþingi haustið 1933, og falla þá jafnframt úr gildi:

1. Lög nr. 16, 14. sept. 1877, um kosningar til Alþingis.

2. Lög nr. 36, 6. nóv. 1902, um breyting á 18. gr. í lögum nr. 16, 14. sept. 1877, um kosningar til Alþingis.

3. Lög nr. 19, 3. okt. 1903, um kosningu fjögurra nýrra þingmanna.

4. Lög nr. 28, 3. nóv. 1915, um kosningar til Alþingis.

5. Lög nr. 11, 18. maí 1920, um þingmannakosning í Reykjavík.

6. Lög nr. 12, 18. maí 1920, um breyting á lögum nr. 28, 3. nóv. 1915, um kosningar til Alþingis.

7. Lög nr. 17, 19. júní 1922, um skipting Húnavatnssýslna í tvö kjördæmi.

8. Lög nr. 50, 27. júní 1925, um breyting á lögum nr. 28, 3. nóv. 1915, um kosningar til Alþingis.

9. Lög nr. 13, 15. júní 1926, um breyting á lögum nr. 28, 3. nóv. 1915, um kosningar til Alþingis.

10. Lög nr. 20, 7. maí 1928, um skipting Gullbringu- og Kjósarsýslu í tvö kjördæmi.

11. Lög nr. 58, 7. maí 1928, um atkvæðagreiðslu utan kjörstaða við Alþingiskosningar.

12. Lög nr. 47, 14. júní 1929, um breyting á lögum nr. 28, 3. nóv. 1915, um kosningar til Alþingis.

XXIV. KAFLI

Bráðabirgðaákvæði.

156. gr.

Jafnskjótt sem lög þessi ganga í gildi skal semja kjörskrár samkvæmt þeim og því vera lokið innan tveggja vikna. Þá skulu kjörskrárnar tafarlaust lagðar fram til sýnis og almenningi kynntar þær samkvæmt 19. gr., tekið við kærnum og með þær farið samkvæmt ákvæðum þessara laga og þær úrskurðaðar innan lögmaelts tíma fyrir næstu almennar alþingiskosningar.

157. gr.

Fyrir kosningar þær, er fyrstar fara fram eftir lögum þessum, skal sinna kröfu um stofnun nýrra kjördeilda, samkv. 6. gr., þótt þær komi ekki fram fyr en 3 vikum á undan kosningu, enda skal þá nota staðfest eftirrit af kjörskrá hrepps eða hreppshluta, sem skipt hefir verið.

158. gr.

Landkjörstjórn skal í fyrsta sinni kjósa á því þingi, sem samþykkir þessi lög.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta:

Eins og kunnugt er samþykkti hið reglulega Alþingi, sem háð var á síðastliðnum vetri, breytingu á stjórnarskránni, sem veldur því, ef samþykkt verður til fullnaðar, að breyta þarf lögum um alþingiskosningar. Þar sem hin nýja breyting á stjórnarskránni gerir ráð fyrir því, að almennar kosningar til Alþingis fari fram mjög bráðlega, eftir að stjórnarskrárbreytingin hefir verið endanlega samþykkt, þá verður að setja ný kosningalög á hinu sama þingi sem stjórnarskrárfumvarpið nýja verður samþykkt hið síðara skiptið.

Það virðist mega ganga út frá því sem visu, að aukabing það, sem á að koma saman 2. nóvember næstkomandi, muni samþykkja áður nefnda stjórnarskrárbreytingu. Fyrir hið sama aukabing verður þá að leggja frv. til nýrra kosningalaga. Með tilliti til þessa fór ríkisstjórnin þess á leit við þingflokkana skömmu eftir síðustu kosningar, að þeir tilnefndu sinn manninn hver, til þess að taka þátt í undirbúningi þessa kosningalagafrv. Flokkarnir brugðust vel við þessu. Sjálfstæðisflokkurinn nefndi til Magnús Guðmundsson ráðherra, Framsóknarflokkurinn Eysteinn Jónsson skattstjóra og Alþýðuflokkurinn Vilmundur Jónsson landlækni. Hafa þessir 3 menn unnið að undirbúningi þessa frv. Um ýms atriði frv. er nokkur ágreiningur og verður þess getið nánar í athugasemdum við hinar einstöku gr. Um ýms atriði er það að segja, að nefndarmenn hafa sveigt til til samkomulags, þótt þeir hefðu kosið ákvæðin á annan veg.

Í frv. hefir verið steipt saman öllum eldri lagaákvæðum um alþingiskosningar og þeim breytt og aukið við þau, eftir því sem stjórnarskrárbreytingin gefur tilefni til og eftir því, sem nauðsynlegt þótti til skýringa eða fyllingar hin-

um eldri ákvæðum. Rík áherzla hefir verið lögð á það, að reyna að hafa ákvæðin svo skýr og skipulagsbundin, að siður sé hætt á, að þeir sem löggin eiga að nota, misskilji þau eða séu í vafa um hvað rétt er eða rangt.

Um hinar einstöku gr. þykir rétt að geta þess, sem hér segir:

Um 1. gr.

Hér eru tekin upp ákvæði þau um kosningarrétt manna, sem felast í 4. gr. hinnar nýju stjórnarskrárbreytingar. Með þessum ákvæðum er kosningarrétturinn til muna rýmkaður, sbr. 3., 4. og 5. gr. hinna gildandi kosningalaga, 3. nóvember 1915.

Um 2. gr.

Þessi gr. er að efni til eins og 2. gr. gildandi kosningalaga.

Um 3. gr.

Þessi gr. svarar til 3. gr. gildandi kosningalaga, en henni er breytt þannig, að gjaldþrot sviptir menn ekki kosningarrétti og er þetta í samræmi við hina nýju stjórnarskrárbreytingu.

Um 4. gr.

Þessi gr. er í samræmi við 5. gr. 2. mgr. hinnar nýju stjórnarskrárbreytingar.

Um 5. gr.

Í þessari gr. er tekin upp kjördæmaskipun landsins. Eins og stendur eru ákvæði um þetta að finna í ýmsum lögum og sýnist glegggra að hafa þessi ákvæði öll á einum stað og fella hin eldri úr gildi.

Um 6. gr.

Eftir gildandi ákvæðum er heimilt að skipta hreppi í 3 kjördeildir. Hér er stungið upp á að heimila, að kjördeildir verði 4 í hreppi og því bætt við, að hreppshluti með 20 kjósendum megi, ef erfitt er aðsóknar á kjörstað, heimta kjördeild hjá sér. Þetta er að sjálfsögðu gert til þess að létta kjörsóknina og verður að teljast alveg nauðsynlegt. Þá er og gert ráð fyrir því, að hreppsnefnd ráði skiptingu hrepps í kjördeildir, þó þannig, að til þess þurfi samþykki yfirkjörstjórnar, í stað þess, að nú eru slík mál lögð undir sýslunefnd, sem er óhentugt, þar sem hún heldur venjulega fund aðeins einu sinni á ári.

Um 7. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 8. gr.

Í nefndinni var nokkur ágreiningur um hvort nauðsyn væri á landkjörstjórn. Einn nefndarmanna (M. G.) hélt því fram, að vel mætti fela dómsmálaráðuneytinu eða Hagstofunni að inna af hendi hennar störf, því að þau eru litið annað en útreikningur. Það varð þó afan á að hafa sérstaka landkjörstjórn, sem Alþingi kysi hlutbundnum kosningum.

Um 9. gr.

Um hana var einnig ágreiningur. Að minnsta kosti einn nefndarmanna (V. J.) var því algerlega mótfallinn, að sýslumenn og bæjarfógetar væru lögákveðnir oddvitar yfirkjörstjórna, þar sem þeir eru búsettir í kjördæminu. Vildi hann, að öll yfirkjörstjórnin væri kosin hlutbundnum kosningum. Sá nefndarmanna, sem ber frv. þetta fram, gat ekki á þetta fallizt, því að það mundi almenningi bagalegra, að vita ekki jafnan hver væri formaður yfirkjörstjórnar, enda starfið talsvert vandasamt og heimtar nákvæmni og eftirlit, sem áлита verður að sýslumenn og bæjarfógetar séu yfirleitt færari til að inna af hendi en aðrir. Margt fleira mætti telja til, en því er hér sleppt.

Um 10. gr.

Þá var og ágreiningur um þessa gr. Vildu 2 nefndarmanna ekki, að hreppstjórar væru lögákveðnir formenn undirkjörstjórna, í þeim kjördeildum, þar sem þeir eru búsettir. Þetta virðist þó hentugt, því að jafnaði eru hreppstjórnarnir meðal þeirra manna, sem líklegastir eru til að leysa þetta starf af hendi svo að í fullu lagi sé, enda er gert ráð fyrir því í frv., að um þetta fari á sama hátt og eftir þeim lögum, sem nú gilda.

Um 11. gr.

Er í samræmi við gildandi lög og þarfnast ekki skýringar.

Um 12. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 13. gr.

Er í samræmi við gildandi lög og þarfnast ekki skýringar.

Um 14. gr.

Í hinni gildandi stjórnarskrá er svo ákveðið, að kosningarréttur í kjördæmi sé bundinn við 1 árs búsetu þar. Þetta er fellt burtu í breytingu þeirri á stjórnarskránni, sem var samþykkt á síðasta þingi. Af þessu leiðir, að reglurnar um samningu kjörskráa hljóta að breytast talsvert. Við þetta vinnst meðal annars, að hægt er að losna við aukakjörskrá. Önnur afleiðing þessarar breytingar sýnist og vera sú, að ekki sé hægt að krefjast sem skilyrði fyrir kosningarrétti lengri búsetu í sama kjördæmi en minnst þarf vegna samningar kjörskrár.

Í nefndinni var nokkur ágreiningur um hvenær kjörskrá skyldi samin. Fyr en í janúar virðist tæpast hægt að semja hana, vegna þess að manntöl fara víða ekki fram fyr en um áramót. Réttast sýnist, að hún sé samin í febrúar, eins og gert er ráð fyrir í þessari gr., ef hún á að koma í gildi 1. júlí, en um það var ágreiningur í nefndinni.

Um 15. gr.

Reglurnar um hvar taka skal kjósendur á kjörskrá eru eftir þessari gr. mjög einfaldar og sýnist ekki þurfa neinna skýringa við.

Um 16. gr.

Réttast er, að kjörskrá sé rituð á eyðublöð, sem ráðuneytið lætur útbúa. Við það vinnst, að þær verða allar í sama formi og er það nokkurs virði.

Um 17. gr.

Þykir ekki gefa tilefni til athugasemda.

Um 18. gr.

Í þessari gr. er nýmæli, um að almenningur eigi aðgang að kjörskráeftirriti, þó að skráin hafi ekki verið lögð fram. Ákvæði þetta er sett til þess að létta undir með kjósendum um að fá að vita, hvort réttum reglum hafi verið fylgt um samningu kjörskrárinnar. Þetta er nauðsynlegra vegna þess, að frv. þetta gerir ekki ráð fyrir, að kjörskrár séu lagðar fram nema þegar kosningar eiga að fara fram.

Um 19. gr.

Í þessari gr. er sú regla sett, að kjörskrá skuli aðeins lögð fram, þegar kosning á að fara fram. Þetta virðist nægilegt, því að einungis þegar svo stendur á, er verulegur áhugi fyrir um innihald hennar. Að fella niður samningu kjörskrár, nema þegar vitað er um, að kosning eigi að fara fram, er ekki hægt, því að kosning getur borið að með svo skömmum fyrirvara, að ekki sé tími til að semja kjörskrá og láta hana liggja frammi.

Þá er og það nýmæli í þessari gr., að í sveitum skuli senda á hvert heimili tilkynningu um hverjir eru þar á kjörskrá. Það má sennilega deila um, hvort þetta er nauðsynlegt, en sé þessi regla upp tekin, geta engir í sveitum borið því við, að þeir hafi ekki fengið vitneskju um, hvort þeir eru á kjörskrá eða ekki.

Um 20. gr.

Þessi gr. er að innihaldi svo svipuð gildandi ákvæðum, að um hana þarf ekki að ræða.

Um 21. gr.

Þegar lokið er úrskurðum um kærur yfir kjörskrá, er hún fyrst fullgerð og á að undirritast af hreppsnefnd eða bæjarstjórn. Yfir nöfn þeirra, sem burtu falla má strika og gera í athugasemdadálki grein fyrir hvernig á útstrikuninni stendur, en þá sem við bætast má setja aftast á skrána eða á viðaukaskrá, eftir því sem hentast er.

Um 22. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 23. gr.

Ákvæði þessarar gr. eru svipuð gildandi ákvæðum um stytting fresta, þegar aukakosning fer fram, en heimildin til að stytta frestina er hér látin ná til allra kosninga, því að það getur komið sér vel og á ekki að geta verið hættulegt.

Um 24. gr.

Er í öllum aðalatriðum í samræmi við þau ákvæði, sem nú gilda.

Um 25. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 26. gr.

Hér er stungið upp á að lengja framboðsfrestinn um 3 daga frá því sem nú er og virðist það nauðsynlegt vegna landlistanna, ef gert er ráð fyrir, að á þeim geti verið allir frambjóðendur flokks eða flokka í kjördæmum, því að þá er ekki hægt að útbúa og afhenda fyr en vitað er, hverjir bjóða sig fram í kjördæmum.

Um 27. gr.

Það hefir þótt rétt að takmarka mjög tölu meðmælenda, enda verður því ekki neitað, að undirskriftasmölun í þessum tilgangi samrímist illa leynilegum kosningum.

Ennfremur er það nýmæli í þessari gr., að frambjóðendur og meðmælendur lista skuli lýsa yfir, fyrir hvaða flokk listinn eða frambjóðandi sé og viðurkenning flokksstjórnar á þessu. Þetta leiðir beint af fyrirkomulagi því, um skipun uppbótarpingsæta, sem hin nýja stjórnarskrárbreyting ráðgerir.

Um 28. gr.

Fyrirmæli þurfa um hvaða stjórnarmáflökkur eigi að hafa heimild til að hiera fram landlista, því að auðsætt er, að rangt væri að leyfa slíkt örfáum mönnum. Annars má eflaust um það deila, hvort þær hömlur, sem settar eru í gr., séu hæfilegar eða ekki.

Um 29. gr.

Að því leyti, sem gr. þessi er ekki í samræmi við gildandi lög, leiða breytingarnar af hinu ráðgerða nýja fyrirkomulagi um uppbótarpingsæti. Frekari skýringar þarf því ekki.

Um 30. gr.

Hér er gert ráð fyrir, að nöfn á landlista skuli ekki vera fleiri en 38 og er það miðað við, að 38 þingmenn skal kjósa í einstökum kjördæmum, og reglan sett með hliðsjón af því, að flokkur, sem hefir frambjóðendur í öllum kjördæmum, geti haft alla frambjóðendur á landlista. Með þessu ætti að vera nokkurnvegin tryggt, að nægilega margir verði til að taka uppbótarsæti og varauppbótarsæti, en skyldi það þó ekki verða, þá er séð fyrir því á öðrum stað í frv.

Í hinni nýju stjórnarskrárbreytingu er svo fyrir mælt, að 10 efstu sæti á landlista skuli skipuð þannig, að að minnsta kosti annaðhvert sæti hafi frambjóðendur þess flokks utan Reykjavíkur, sem listann ber fram. Í þessu liggur, að heimilt hlýtur að vera að kveða svo á í kosningalögum, að allir frambjóðendur á lista skuli vera frambjóðendur í kjördæmi meðan til vinnst, eða að allir frambjóðendur flokks skuli vera á landlista, sbr. orðin „að minnsta kosti“. Með þessu var án efa tilætlunin að tryggja það, að þeir sem hlýtu uppbótarpingsæti hefðu að minnsta kosti sumir sýnt það, að þeir hefðu fylgi utan Reykjavíkur. Þó getur skipun lista orðið þannig þótt ákvæðum stjórnarskrárbreytingarinnar sé fylgt, að þessum tilgangi verði ekki náð og væri auðvelt að sýna það með dæmum.

Í nefndinni var talsvert um þetta rætt og voru skoðanir skiptar. Umboðsmaður Alþýðuflokksins (V. J.) kvaðst ekki geta fellt sig við það, að flokkar væru skyldaðir til að hafa alla frambjóðendur á landlista. Umboðsmaður Framsóknarfl. (E. J.) vildi vera frjáls um aðferðir og kvaðst beygja sig fyrir því, sem meiri hl. flokks síns óskaði um þetta. Umboðsmaður Sjálfstæðisfl. (M. G.) kvaðst mjög vel geta gengið að því, að slík skylda væri lögð á flokkana, því að hann bjóst við, að Sjálfstæðisfl. mundi fylgja þessari reglu hvort sem hún væri lögskipuð eða ekki, en það voru allir nefndarmenn sammála um, að rétt væri að leyfa þessa aðferð. Til þess að rjúfa ekki samstarfið í nefndinni um þetta varð það því ofan á að leyfa bæði að fylgja hinum minnstu kröfum, sem stjórnarskrárfv. gerir og að hafa alla frambjóðendur á landlista, án þess að raða þeim fyrirfram á hann. En eftir því, sem hér er tekið fram hafa 2 nefndarmanna óbundnar hendur um þetta, ef brtt. koma fram.

Um 31. gr.

Er í samræmi við gildandi lög.

Um 32. gr.

Þessi gr. er að mestu í samræmi við gildandi lög, sbr. 18. gr. kosningalaganna. Mikið álitamál er, hvort ekki eiga sömu reglur að gilda þegar frambjóðandi hættir af öðrum gildum ástæðum við framboð, því að t. d. ólæknandi sjúkdómur sýnist eiga í þessu efni að jafngilda dauða. Það varð þó ekki ofan á í nefndinni að breyta gildandi ákvæðum um þetta, vegna þess að slíkt mætti nota til að rugla kosningu og erfitt að segja hvenær gildar ástæður væru til að taka framboð aftur.

Um 33. gr.

Ákvæði þessarar gr. eru að hugsun hin sömu og í gildandi lögum, en talsvert fyllri. Hugsunin er sú að tryggja öllum frambjóðendum rétt til þess að hafa umboðsmenn til þess að gæta réttar síns við framboðið og kosningar.

Um 34. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 35. gr.

Gr. þessi er til skýringa fyrir kjörstjórnir, um hvað þær skuli færa til bókar. Ákvæðin eru fyllri en þau, sem nú gilda, en sýnast ekki þurfa skýringa.

Um 36. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 37. gr.

Dómsmálaráðuneytið verður að fá þær tilkynningar, sem ráðgerðar eru í þessari gr. áður en upplag eyðublaða undir kjörseðla er ákveðið.

Um 38. gr.

Reglur þessarar gr., um hvort landlisti sé gildur, eru í samræmi við gildandi reglur um landkjörlista.

Um 39. gr.

Með því að kjósendur geta byrjað að greiða atkvæði utan kjörfunda strax og framboðsfrestur landlista er liðinn, verður að auglýsa þá lista vel, til þess að kjósendum sé gefinn kostur á að vita, um hverja þeir eiga að velja.

Um 40. gr.

Landlistana verður að senda út um allt land eins fljótt og verða má, til þess að þeir séu í höndum kjörstjórna áður kosning hefst á kjörstað.

Um 41. gr.

Er í samræmi við gildandi lög.

Um 42. gr.

Þessi gr. er einnig að mestu leyti í samræmi við gildandi lög. Þó er því aukið við, hvernig merkja skuli lista, ef 2 eða fleiri koma fram frá sama flokki og er það skýrara að láta sama flokk hafa sama bókstaf við sömu kosningar, þótt fleiri séu listar en einn. Listana verður að auglýsa vegna kjósenda úti um land.

Um 43. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 44. gr.

Þessi gr. er í samræmi við gildandi lög.

Um 45. gr.

Eyðublaðinu við utankjörfundaratkvæðagreiðslu hefir verið breytt lítið eitt til þess að fyrirbyggja misskilning, en annars er gr. eins og lög þau, sem nú gilda.

Um 46. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 47. gr.

Er að efni til samhljóða ákvæðum, sem nú gilda, að því viðbættu, að kosningalög og stjórnarskrá skuli vera í skipi um kosningar.

Um 48. gr.

Gefur ekki tilefni til skýringa.

Um 49. gr.

Rétt virðist að rikissjóður láti í té eyðublöð undir kosningar alstaðar á landinu. Við það er þessi gr. miðuð.

Um 50. gr.

Þarfnast engra skýringa.

Um 57. gr.

Parfnast engra skýringa.

Um 58. gr.

Þessi gr. svarar til 22. gr. gildandi kosningalaga að því viðbættu, að gert er ráð fyrir, að þrenns konar umslög séu send undirkjörstjórnnum, í stað tvenns konar áður. Við er bætt umslögum fyrir ágreiningsseðla, þ. e. atkvæðaseðla frá utan-kjörfundaatkvæðagreiðslu, því að þeir einir geta valdið ágreiningi í undirkjörstjórn. Um slíka seðla fellir svo yfirkjörstjórn úrskurði.

Guðmundur Guðnason Frambjóðandi Alþýðuflokksins
Guðni Jónsson, verkamaður Frambjóðandi Alþýðuflokksins
Jóhann Z. Vigfússon Frambjóðandi Framsóknarflokksins
Sigurður Grímsson Frambjóðandi Framsóknarflokksins
Guðni Jónsson, stúdent Frambjóðandi Kommúnistaflokksins
Sigurgeir Sveinsson Frambjóðandi Kommúnistaflokksins
Bárður Arngrímsson Frambjóðandi Sjálfstæðisflokksins
Guðjón Einarsson Frambjóðandi Sjálfstæðisflokksins
A Landlisti Alþýðuflokksins
B Landlisti Framsóknarflokksins
C Landlisti Kommúnistaflokksins
D Landlisti Sjálfstæðisflokksins

Um 59. gr.

Í nefndinni var ágreiningur um kjördaginn. Hér er stungið upp á, að hann sé sem næst hinn sami og samþykkt var á þingi 1929, þannig að sunnudagur komi í stað laugardags, því að þær tvennar kosningar, sem síðan hafa verið háðar, hafa farið fram á sunnudegi og hefir það þótt gefast vel. Einn nefndarmanna (E. J.) vildi hafa 2 kjördaga í sveitum, en það varð ekki ofan á í nefndinni.

Um 60. gr.

Gera má ráð fyrir, að kjördeildum verði fjölgað í sveitum. Hreppsnefndum er ætlað að ákveða hina nýju kjörstaði, en gengið út frá, að þingstaðir verði áfram kjörstaðir í þeim kjördeildum þar sem þeir eru, ef þeir eru ekki illa settir til aðsóknar, en það getur vel orðið, þegar hreppum er skipt í deildir, þótt staðurinn sé hentugur fyrir allan hreppinn.

Um 61. gr.

Er að efni til eins og 25. gr. gildandi kosningalaga nema að heimilað er berum orðum að hafa fleiri en einn kjörklefa í sömu kjördeild og sýnist það vera til bóta.

Um 62. gr.

Þessi gr. er mjög svipuð 26. gr. kosningalaga þeirra, sem nú gilda. Við er þó bætt nokkrum ákvæðum, svo sem að pokarnir utan um kassana skuli vera saumlausir, þ. e. ofnir í einu lagi, eins og póstpokar, að yfirkjörstjórn beri ábyrgð á að jafnan séu til nægir atkvæðakassar með pokum, o. fl. sem ekki er þörf á að nefna.

Um 63. gr.

Það sýnist ástæða til að setja ákvæði til tryggingar því, að kosningalög og stjórnarskrá sé jafnan við á kjörfundi. Bezta ráðið til þess mun vera, að gefa þessi lög út í handhægri útgáfu og ætti það ekki að kosta mjög mikið, enda ekki ólíklegt, að af þeirri bók seldist nokkuð, ef hún væri seild vægu verði.

Um 64. gr.

Er að efni til eins og gildandi ákvæði.

Um 65. gr.

Er eins og niðurlag 2. gr. laga nr. 58, 7. maí 1928. Síðasta málsgr. þeirrar gr. er þó tekin upp annarsstaðar í þessu frv.

Um 66. gr.

Hér eru teknar upp í 2 síðari málsgr. 3. gr. laga nr. 58, 1928.

Um 67. gr.

Er að innihaldi eins og 1. málsgr. 3. gr. l. nr. 58, 1928.

Um 68. gr.

Er að innihaldi eins og 2. málsgr. sömu laga.

Um 69. gr.

Innihald þessarar gr. er nýtt og ræðir um hversu kjósendur utan kjörfunda láta í ljósi vilja sinn um landlista. Þau ákvæði þarfnast varla skýringu.

Um 70. gr.

Þessi gr. er með sama innihaldi og 4. gr. laga nr. 58, 1928, nema því er bætt við, vegna ágreinings, sem um það hefir orðið, að vitundarvottar skuli rita á fylgibréf með atkvæðaseðli, þótt kosið sé hjá sýslumanni eða bæjarfógeta.

Um 71. gr.

Er að efni eins og 3. málsgr. 4. gr. l. nr. 58, 1928.

Um 72. gr.

Er að efni eins og 4. málsgr. sömu gr. sömu laga.

Um 73. gr.

Er samhljóða síðustu málsgr. sömu gr. sömu laga.

Um 74. gr.

Er eins og 1.—4. málsgr. 5. gr. sömu laga.

Um 75. gr.

Er samhljóða síðustu málsgr. 5. gr. sömu laga.

Um 76. gr.

Þessi gr. svarar til 27. gr. kosningalaga nr. 28, 1915. Innihaldið er eins, nema að því leyti, að fyrirskipað er, að kosning í Reykjavík byrji kl. 10 árd. en annarsstaðar frá 12—1 miðdegis.

Um 77. gr.

Er samhljóða 28. gr. laga nr. 28, 1915.

Um 78. gr.

Innihald þessarar gr. er hið sama og í 29.—30. gr. laga nr. 28, 1915.

Um 79. gr.

Þessi gr. svarar til upphafs 6. gr. laga nr. 58, 1928, en nokkrum ákvæðum er þó bætt við og þarfnast þau ekki skýringa.

Um 80. gr.

Þessi gr. er ný, en sýnist svo ljós, að ekki þurfi að skýra hana.

Um 81. gr.

Það er varla hægt að gera ráð fyrir, að almenningur sé svo fróður um reglur þær, sem gilda um kosningar, að ekki sé nauðsyn á leiðbeiningum. Fyrir því er gert ráð fyrir í þessari gr., að dómsmálaráðuneytið gefi út kosningaleiðbeiningar og séu þær festar upp á kjörstað. Þessar leiðbeiningar mega ekki vera langar.

Um 82. gr.

Landlistar eru svo umfangsmiklir, að ekki þykir fært að prenta þá á kjörseðil. Til þess að kjósendur geti athugað þá og kosið þá eins og þeir helzt óska, er því fyrirskipað í þessari gr., að þeir skuli festir upp í hverjum kjörklefa og kjörfundarstofu.

Um 83. gr.

Þessi gr. svarar til þriggja fyrstu málgr. 31. gr. l. nr. 28, 1915.

Um 84. gr.

Þessi gr. svarar til síðari hluta sömu gr.

Um 85. gr.

Þessi gr. svarar til 32. gr. sömu laga, en ákvæðin eru hér gerð talsvert fyllri. Auk þess er sú breyting á gerð, að gert er ráð fyrir, að undirkjörstjórnir gefi þeim mönnum framvegis vottorð, sem vilja greiða atkvæði í annari kjördeild innan sama kjördæmis en þeirri, sem kjörskrá segir til. Eftir gildandi reglum eru það sýslumenn og bæjarfógetar, sem gefa þessi vottorð.

Um 86. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 87. gr.

Í þessari gr. er gert ráð fyrir því, að kosið sé með ritblýi í stað stimpils eins og nú er. Í samræmi við þetta er gerð kjörseðlanna önnur en nú er að lögum. Það verður varla sagt, að kosning með stimpli hafi gefizt vel. Óvönnum fellur sú aðferð ekki og jafnan er það svo, að margir seðlar verða ónýtir og má stundum sjá, að það er vegna óvana í meðferð stimpils. Ritblý hefir jafnan verið notað við landkjör og kosningar í Reykjavík.

Um 88. gr.

Er í samræmi við gildandi reglur.

Um 89. gr.

Hér er lýst hvernig sá skal kjósa, sem vill kjósa landlista, en ekki lista Reykjavíkur eða frambjóðanda eða frambjóðendur annarsstaðar. Vera má, að nokkur hætta sé á, að kjósendur ruglist í þessu, en auðveldara fyrirkomulag hefir ekki fundizt, ef fullkomlega á að tryggja kjósanda frelsi til að velja og hafna, en það verður væntanlega að teljast aðalatriði. Annars sýnir reynsla, að tiltölulega sjaldan er breytt röð á listum og væntanlega má ganga út frá, að fáir reyni að breyta röð, aðrir en þeir, sem eru heima í þeim reglum, sem um það gilda.

Um 90. gr.

Að sjálfsgöðu ber að lita svo á, að kjósendi frambjóðanda flokks eða lista flokks, séu jafnframt kjósendur landlista, því að atkvæðafjöldi flokkanna skapar möguleika fyrir uppbótarpingsætum. Fyrir því er sanngjarnt að leyfa þeim, sem kys frambjóðanda flokks eða lista í Reykjavík að láta í ljósi ósk um hver eða hverjir standi næstir til að taka uppbótarpingsæti. Þessa sanngirniskröfu er reynt að uppfylla í þessari gr.

Um 91. gr.

Í þessari gr. er kjósanda tryggður réttur til, þótt enginn landlisti sé í kjöri, en heimildin er þó takmörkuð þannig, að ekki má bæta öðrum við en þeim, sem eru í kjöri í kjörðæmi af hálfu sama flokks og hann kys. Af þessu leiðir, að þegar allir frambjóðendur flokks eru á landlista, getur kjósendinn engum bætt við á listann.

Um 92. gr.

Í þessari gr. er kjósanda tryggður réttur til, þótt enginn landlisti sé í kjöri, að láta í ljósi vilja sinn um hverjir af frambjóðendum flokksins skuli hljóta uppbótarpingsæti, ef flokknum hlotnast þau.

Um 93. gr.

Hér er sagt frá hvað það er sérstaklega, sem kjósendi verður að varast er hann kys. Þessar reglur eru að mestu í samræmi við þær reglur, sem nú gilda, en því aukið við sem með þarf vegna landlistanna.

Um 94. gr.

Er í fullu samræmi við gildandi ákvæði.

Um 95. gr.

Þessi gr. svarar til síðustu málsgr. 32. gr. laga nr. 28, 1915, en er breytt þannig, að ekki er leyfilegt að hjálpa öðrum kjósendum en þeim, sem ekki geta kosið vegna sjónleysis eða þess, að þeir eru handarvana. Eftir gildandi reglum má hjálpa vegna hverskonar líkamsbilunar, sem kjörstjórn metur gilda. Þetta mun hafa verið notað sumstaðar nokkuð freklega og hefir því þótt rétt að draga úr því, að slík hjálp sé veitt.

Um 96. gr.

Er að efni til eins og 34. gr. laga nr. 58, 1915.

Um 97. gr.

Er eins og 35. gr. sömu laga.

Um 98. gr.

Er að innihaldi eins og 37. gr. sömu laga.

Um 99. gr.

Eftir gildandi reglum hefir verið litið svo á, að þeir, sem greitt hafa atkvæði utan kjörfundar, af því að þeir hafa talið, að þeir mundu ekki verða staddir heima á kjördegi, þurfi ekki að skipta sér af kosningu, þó að svo hafi farið, að þeir vegna einhverra breytinga, eru heima, þegar kosning fer fram. Þetta verður í sjálfu sér að telja sanngjarna reglu. En það mun varla vera hægt að neita því, að sumir, sem alls ekki hafa húizt við að vera utan heimilis eða kjördeildar á kjördegi hafa notað sér þetta ákvæði, til þess að greiða atkvæði á undan kjördegi og geta ýmsar ástæður hafa legið til þess. Nú er það auðsætt, að ef þetta leyfist einum verður það ekki með sanngirni öðrum bannað og gæti þá svo farið, að kosningar yrðu meira og meira utan kjörfundar, en það hefur ýmsa galla í för með sér, sem óþarft er að telja. Sanngjarnasta reglan væri vitaskuld sú, að sá maður, sem hefir kosið utan kjörfundar í góðri trú, um að hann yrði fjarverandi á kjördegi, þurfi ekkert frekar að aðhafast, þótt sú breyting verði á, að hann sé heima. En það er vandhæfni á að vita, hvenær þessi „góða trú“ er til staðar og hvenær ekki og ómögulegt fyrir kjörstjóra að meta það. Hér verður því sennilega að fara eins og oftast, að hinir saklausu verða að þola óþægindi fyrir hina seku. Um þetta má þó mjög deila og var ekki fullt samkomulag um þetta í nefndinni. Mikil misbrúkun á þessu mun tæpast hafa átt sér stað og er þá álítamál, hvort gripa þarf í taumana strax.

Um 100. gr.

Er í samræmi við gildandi lagafyrirmæli.

Um 101. gr.

Svarar til 38. gr., 2. málsgr. laga nr. 28, 1915.

Um 102. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 103. gr.

Þessi gr. er aðeins afleiðing af því, sem á undan er ákveðið í frv. og þarfnast ekki skýringa.

Um 104. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 105. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 106. gr.

Þessi gr. er í öllum aðalatriðum eins og þau fyrirmæli, sem nú gilda.

Um 107. gr.

Í þessari gr. er ekki innifalin nein efnisbreyting, heldur eru aðeins sett nokkru fyllri ákvæði en þau, sem nú gilda.

Um 108. gr.

Engin þörf á athugasemdum.

Um 109. gr.

Visast til skýringar um 53. gr.

Um 110. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 111. gr.

Þessi gr. er í samræmi við þær reglur, sem nú gilda.

Um 112. gr.

Þessi gr. svarar til fyrri hluta 48. gr. l. nr. 28, 1915 og þarfnast ekki skýringa.

Um 113. gr.

Hér eru gefnar reglur, um hvenær atkvæði skuli meta ógilt og mun varla vera ágreiningur um, að öll þau tilfelli, sem nefnd eru, eigi að valda ónýtingu, Hitt kann frekar að orka tvímælis, hvort öll slík tilfelli séu talin.

Um 114. gr.

Í þessari gr. er það lögfest, sem víðast mun hafa tíðkapt áður, að seðlar skuli teknir gildir þótt gallaðir séu, ef greinilegt er hvernig kjósandi hefir viljað kjósa. Þessi ákvæði ættu að skapa meira samræmi í dómum yfirkjörstjórna um gildi eða ógildi kjörseðla, en verið hefir.

Í þessari gr. er og það nýmæli, að kjörseðill í tvímenningskjördæmum sé gildur, þótt aðeins einn sé kosinn, og verður ekki betur séð, en að það sé til bóta.

Um 115. gr.

Í hinni nýju stjórnarskrárbreytingu er svo fyrir mælt, að þegar landlistar eru í kjöri, skuli kjósendur kjósa annaðhvort landlista eða lista kjördæmis eða

frambjóðendur kjördæmis. Þetta ákvæði var vitanlega sett til þess, að ekki væri hægt að kjósa á víxl tvo flokka. Þessi hugsun leiðir aftur á móti ekki til þess, að seðill þurfi að teljast ógildur, ef sami flokkur er kosinn bæði á landlista og á lista í kjördæmi eða frambjóðendur úr sama flokki. Þess vegna er í þessari gr. fyrirskipað, að þegar slíkt hendir kjósanda, sem honum annars er boðinn varnaður á, þá skuli slíkt atkvæði ekki ógilt teljast, heldur skoðist landlistinn, þegar svo á stendur, ókosinn.

Um 116. gr.

Þessi gr. er að mestu í samræmi við gildandi reglur, en orðalagi breytt.

Í nefndinni var talsvert um það rætt, hvort ekki væri rétt að úrskurða strax vafaseðla, hvern einstakan fyrir sig og fyrirskipa yfirkjörstjórnnum að gera það. Héldu tveim nefndarmenn því fram, að sjálfsagt væri að fara þannig að og má því búast við að brtt. um þetta komi fram við meðferð málsins í þinginu. Eins og frv. er, liggur þetta atriði á valdi yfirkjörstjórna.

Um 117. gr.

Reglur þessarar gr. eru nýjar, en munu varla þykja ósanngjarnar. Ekkert sýnist eðlilegra, en að frambjóðendum flokks teljist þau atkvæði í kjördæmi, sem falla á landlista, því að væri svo ekki, kæmu þau óbeinlínis til hjálpar öðrum flokki, en slík regla væri fráleit. Allar reglur þessarar gr. eru miðaðar við þessa hugsun og ætti þar um ekki að þurfa frekari skýringu.

Um 118. gr.

Þessi gr. er í samræmi við gildandi reglur með þeim viðaukum, sem landlistar gefa tilefni til.

Um 119. gr.

Efni þessarar gr. er í samræmi við gildandi reglur, þótt orðalagi sé breytt og bent á einfaldari aðferð til þess að komast að niðurstöðu um, hver sé kosinn af lista í Reykjavík.

Um 120. gr.

Þarfnast engra skýringa.

Um 121. gr.

Þó að kosning fari fram við almennar alþingiskosningar í kjördæmi, þar sem ekki hafa boðið sig fram fleiri en kjósa á, þá verður samt að lýsa þá kosna, sem hafa boðið sig fram, án tillits til atkvæðafjölda, því að kosningin hefir einungis farið fram vegna reglnanna um úthlutun uppbótarsæta.

Um 122. gr.

Þessar reglur um hlutkesti, þegar atkvæði eru jöfn, eru hinar sömu og nú gilda.

Um 123. gr.

Skýringar eru óþarfar.

Um 124. gr.

Þessi gr. er í samræmi við ákvæði 52. gr. l. nr. 28, 1915.

Um 125. gr.

Fyrirmæli þessarar gr. eru ný. Þau fjalla um hvaða skilríki yfirkjörstjórnir eiga að senda landkjörstjórn, til þess að hún geti ákveðið hverjum eigi að hlotnast uppbótarsætin. Þarf varla skýringar hér að lútandi.

Um 126. gr.

Athugasemdir eru óþarfar.

Um 127. gr.

Sýnist ekki þurfa skýringa við.

Um 128. gr.

Í þessari gr. er sú regla sett, að það sé afgert eftir liverjar kosningar hvaða flokkar teljist þingflokkar. Eftir stjórnarskrárbreytingunni er það bert, að sá flokkur, sem ekki á mann á þingi, er ekki þingflokkur, en komið hefur fram efi um það, hvort farið skyldi eftir því ástandi, sem var þegar gengið var til kosninga, eða því sem er eftir kosningar. Réttara virðist að fara eftir kosningarúrslitunum, því að það eru þau, sem skapa möguleika fyrir uppbótarsætum eða útiloka þá.

Að sjálfsögðu skapa atkvæði utan flokka ekki rétt til uppbótarsæta, því að engin skoðanaskyldleiki þarf að vera milli þeirra kjósenda eða frambjóðenda, sem þar eiga hlut að máli.

Um 129. gr.

Hér segir frá hver atkvæði skuli telja hverjum flokki og getur varla orðið deila um það.

Um 130. gr.

Að sjálfsögðu má viðhafa margar aðferðir til að finna hvernig uppbótarsætisæti eiga að skiptast milli flokkanna eftir reglum stjórnarskrárbreytingarinnar og í hvaða röð. Má vera að hægt sé að finna handhægari reglu en hér er stungið upp á. Aðalatriðið er vitaskuld, að niðurstaðan sé rétt, og það verður hún áreiðanlega með þeirri aðferð, sem ráðgerð er í gr. Vel mætti og orða þann möguleika að fela landkjörstjórn þenna útreikning leiðbeiningalaust og láta hana sjálfa finna aðferð, sem fullnægir ákvæðum stjórnarskrárbreytingarinnar.

Um 131. gr.

Þessi gr. mælir fyrir um, eftir hvaða reglum uppbótarsætin skuli skipuð og hljóta þær að verða mismunandi eftir því, hvort raðað er á landlista fyrirfram eða ekki. Röðun á landlista fyrirfram þýðir, að þeir, sem eru á listanum eiga að taka uppbótarsætin eftir röðinni á listanum, þó þannig, að þeir, sem náð hafa kosningu í kjördæmi falla burtu. Ef aftur á móti ekki er raðað fyrirfram, er í þessari gr. gengið út frá, að eftir kosninguna sé frambjóðendunum raðað á listann eftir þeim atkvæðafjölda, sem þeir hafa fengið í kjördæmum. Þessi aðferð sýnist vera í beztu samræmi við lýðræðiskenninguna, sem hinn almenni kosningarréttur er byggður á. Það mundi sennilega þykja óviðkunnanlegt, ef fá at-

kvæði í tiltölulega litlu kjördæmi sköpuðu uppbótarsæti, en fjöldi kjósenda í stóru kjördæmi yrði að fara á mis við slíkt sæti.

Það þykir sjálfsagt, að gera það, sem með réttu verður gert, til að dreifa uppbótarsætunum. Með þetta fyrir augum er gert ráð fyrir, að þegar á landkjörslita standa að kosningu lokinni tveir eða fleiri frambjóðendur fyrir sama kjördæmi, þá séu þeir strikaðir út allir, nema sá úr hverju kjördæmi, sem hæsta hefir atkvæðatölu. Afleiðingin af þessu verður sú, að enginn flokkur fær nema eitt uppbótarþingsæti í sama kjördæmi.

Um 132. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.

Um 133. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 134. gr.

Skýringar ónauðsynlegar.

Um 135. gr.

Reglur þessarar gr. sýnast sjálfsagðar og engra skýringa þörf.

Um 136. gr.

Ef Alþingi ónýtir kosningu þingmanns við almennar kosningar, svo að kosning verður að fara fram á ný, geta breyttar atkvæðatölur valdið því, að skipun uppbótarsæta verði að breytast. Um þenna möguleika fjallar þessi gr.

Um 137. gr.

Þessi gr. er að innihaldi eins og þær reglur, sem nú gilda.

Um 138. gr.

Hið sama er um þessa gr.

Um 139. gr.

Þessi gr. er einnig í samræmi við gildandi lög.

Um 140. gr.

Þessi gr. fjallar um hversu með skal fara eyðublöð undir kjörseðla utan kjörfunda og þau kjörgögn önnur, sem þeim fylgja. Sérstök ástæða er til að gefa itarlegar reglur um þau, því að þar er mest hætt á misnotkun.

Um 141. gr.

Þessi gr. mælir fyrir um geymslu utankjörfundaratkvæðaseðla og sýnist ekki þurfa skýringa.

Um 142. gr.

Það hefir þótt rétt að hafa sérstakan kafla um óleyfilegan kosningaróður. Vera má þó, að hann sé ekki tæmandi, enda nokkur vandhæfni á að greina milli

Þess, sem leyfilegt á að vera og óleyfilegt. Þess verður að minnast, að kosningarnar eiga að vera leynilegar og að kjósendur eiga að vera frjálsir með sannfæringu sína.

Um 143. gr.

Stjórnarskráin mælir svo fyrir, að Alþingi úrskurði um gildi kosninga. Hér er einungis sagt fyrir um undirbúning þess, að þingið taki fyrir kærur frá kjósendum um kosningar.

Um 144. gr.

Skýringar eru ónauðsynlegar.

Um 145. gr.

Út af ákvæðum þessarar gr. er tæpast ástæða til að benda á annað en það, að í gr. eru settar nokkrar reglur, um hversu Alþingi skuli úrskurða um kosningu þingmanna. Smávægilegir gallar á kosningum eiga auðvitað ekki að geta valdið ógildingum kosninga. Ef um ekkert óheiðarlegt athæfi er að ræða, á ekki að ónýta kosningu þingmanns, nema ætla megi, að það sem áfátt er, hafi haft áhrif á úrslitin, enda verður að telja, að Alþingi hafi venjulega fylgt þeirri reglu. Hafi þingmannsefni sjálft átt sök á misfellunum, er rétt að ónýta kosninguna, ef um veruleg atriði er að ræða. Vafasamara er, þegar umboðsmenn eða meðmælendur eiga sökina, því að afleiðingarnar geta þá komið niður á saklausum.

Um 146. gr.

Um hana þarf engar athugasemdir.

Um 147. gr.

Það er nýmæli að kveða á um hvernig varamenn skuli taka sæti. Réttast virðist að vera ekki mjög strangur í því efni, en þó er ekki vegna starfa þingsins hægt að leyfa dagleg eða mjög tíð skipti. Með reglum gr. er reynt að fara bil beggja.

Um 148. gr.

Í þessa gr. hefir verið safnað saman ákvæðum um greiðslu kostnaðar vegna kosninga og er það betra til yfirlits. Annars eru reglurnar svipaðar og þær, sem nú gilda.

Um 149. gr.

Athugasemda er ekki þörf.

Um 150. gr.

Í þessari gr. eru talin ýms atriði, sem varða sektum. Um flest þessara atriða munu menn vera sammála, að þau eigi ekki að vera vitalaus, en um sum er vel hugsanlegur ágreiningur.

Um 151. gr.

Athugasemdir virðast óþarfar.

Um 152. gr.

Í þessari gr. eru talin nokkur tilfelli, sem þykja svo stór brot, að sá sem sekur er eigi að missa kosningarrétt, í fyrsta skipti ákveðinn tíma, en fyrir fullt og allt, ef brot er ítrekað.

Um 153. gr.

Þessi gr. þarfnast varla skýringa.

Um 154. gr.

Athugasemda er ekki þörf.

Um 155. gr.

Lög þessi geta ekki öðlzt gildi á undan stjórnarskrárbreytingunni, en þurfa hins vegar að koma í gildi samtímis henni, til þess að hægt sé að gera nauðsynlegan undirbúning undir næstu kosningar.

Um 156. gr.

Strax og frv. þetta öðlast gildi, verður að hefja undirbúning undir samning hinna nýju kjörskráa. Sennilegt er og, að þegar ríkisstjórnin sér, að stjórnarskrárbreytingin verði samþykkt og kosningalög, þá aðvari hún þegar sýslumenn og bæjarfógeta og þeir aftur hreppsnefndir um að hefja undirbúning svo snemma, að engin hætta sé á að kosningar geti ekki farið fram á þeim tíma, sem óskað er. Það er vitaskuld, að kosningar geta ekki farið fram fyr en eftir að hin nýja stjórnarskrárbreyting hefir öðlzt gildi.

Um 157. gr.

Þessi gr. er sett til þess að hjálpa til um skiptingu í kjördeildir þegar fyrir næstu kosningar.

Um 158. gr.

Gefur ekki tilefni til athugasemda.